

LETO II.

ZVEZEK III.

LJUBLJANSKI
Z V O N.

IZDAJATELJI:

J. KERSNIK, F. LEVEC, J. STRITAR, Dr. I. TAVČAR.

ODGOVORNI UREDNIK:

FR. LEVEC.

V LJUBLJANI.

TISKA „NARODNA TISKARNA“.

1882.

Vsebina 3. zvezka:

	Str.
1. J. Kersnik: Naša pesen. Pesen.	129
2. Dr. Fr. Detela: Malo življenje. Povest. (Dalje).	131
3. Dr. H. Dolenec: Izza mladih let. I.	145
4. M. Tonejec: Slike iz gorenjskih planin. I. V snegu. (Konec)	150
5. Boris Mirau: Drobiž	155
6. Simon Rutar: Jedinstvo slovenskih dežel od VII. do XIII. stoletja. (Dalje)	157
7. —b—: Samostanski zvon. Pesen.	161
8. Janko Kersnik: Luterski ljudje. Povest II.	162
9. Boris Miran: Tolažba. Pesen	166
10. Dr. I. Tavčar: Med gorami. II. Kako se mi ženimo	167
11. E. Lah: Statistične črtice o kranjskem prebivalstvu 1881. l.	173
12. J. Trdina: Bajke in povesti o Gorjancih. (Dalje).	178
13. Jos. Vesel: Munkacsy	182
14. Slovenski glasnik	184

Ljubljanski ZVON Leposloven in znanstven list.

Izdajatelj: Janko Kersnik, Fr. Levec, Jos. Stritar, dr. Ivan Tavčar.

Leto II.

V Ljubljani, 1. marcija 1882.

Štev. 3.

Ljublj., 1. mar. 1882. V. 3575. Nauka Perona? 700 an.

Niša pesen.
ekinov ste cesarskih sto
Za pesen obljubili,
Ki naj potoži vaše zlo,
Izmišljeno po sili;
In našla se je v kratkem res
Popevka vam po gódi;
„Odslej,“ tako kričite vmes,
„To naša pesen bodi!“

Bilò je treba v roke stó
Cesarskih zlatov štetí,
Da mogel je popevko to
Vaš nemški pevec peti.
To pač ni gorka, čista kri,
Ki v vaših žilah teče:
Za zlat rumen še lé vzkípí,
Za zlat še le kaj reče!

To pesen boste večkrat zdaj
Po naših peli krajih;
Češ, ta s strahoto jih navdaj! —
A taka ne navdá jih! —
Po naših žilah gorka kri
Krepkó ima rodbino;
Žal! — ž njo, oh, ž njo pisali mi
Smo vašo zgodovino!

Kdo je dajál rošé glavé
Pod Lipskim, Belim Gradom?
Polabsko branil kdo poljé;
Ustavljaj se napadom?

Kdo nemški Dunaj je otel,
 Porazil vam Madjara?
 Kdo Turku ljuto moč je vzel,
 Ubrnil vas Tataara?

Za vašo vero in zemljó
 Mi kri smo prelivali,
 A vi boleš in kri vso tó
 Za svojo ste prodali.
 Slovane v boj podili ste
 Za svojo domovino,
 Slovansko kri svojili ste
 Za nemško zgodovino.

Oh, tuje, tuje nam zemlje
 S krvjo smo mi gnojili;
 Domá, domá pa smo polje
 S solzami si rosili.
 In po rúdečih brazdah tam
 Moč vaša je zorela,
 Doma, doma pa rošna nam
 Le pesen je cvetela.

Oh Bela Gora, Kosovo!
 To še pri nas odmeva
 Tako bridkó, — tako mehkó!
 Srdí nas in — ogreva.
 In te ne plača ni cekin,
 > Ni tisočeri hvala
 Ne plača pesni te spomin —
 Le kri jo je plačala!

Ko vam napóči reve čas,
 Bo sama se rodila
 Popevka, ki bo vsako vas,
 Deželo vso dramila.
 Sedaj pa jasno se nebó
 Nad rodóm vašim spenja;
 Po drugih stopate trdó,
 Pri vas pa ni trpljenja.

Slobodno pojte jo glasno
 To pesen vašo, — zlato;
 Pri nas, pri vas, povsod vedó,
 > Da plačan je, kdor zná to.
 Mi vrnemo vam svoj „Naprej!“
 Poznat do zadnje kočé;
 Potem pa še „Slovani, hej!“ —
 V dnu srca vam bo vroče.

Janko Kersnik.

Malo življenje.

Povest.

Spisal dr. Fr. Detela.

IV.

Solnce je že visoko stalo, ko se Jurij prebudi. Premec in Miha sta bila zunaj po malih domačih opravkih. Vesel pozdravi starec Jurija. „Od danes,“ pravi, „boš pri meni za vélicege, hlapca pa za kočijaža, primojdunaj! Zdaj kar gremo tjà v bukovje, cepcev sekati. Nace mi jih je bil naročil, zvečer bo pa pijača; pa rake bomo luščili.“

Šli so, in tako vesel je bil starec in Miha take volje, da jima Jurij ni mogel razodeti svojega namena. Ko pa je stal v temnem gozdu sredi zelenja in poslušal radostno petje ptičje, zavriskal je tudi on iz prostih prsij in trdni njegov sklep se je stopil kakor sneg na gorkem solnci. Neroden iz prva navadil se je hitro novega dela in kmalu je bilo cepcev nasekanih cela reč; nabrali so potem še gob in malinov, zase in za naprodaj, kajti v Dolini se je vse prodalo pri župniku, pri zdravniku in štacunarji, in denar se je dobil, katerega je Premec vedno potreboval. Tako odkritosrčno se je veselil Premec, da Jurij pri njem ostane, in tako presrčno je govoril Miha s svojim prijateljem, da je bil ta kar ginen; zdelo se mu je, da je našel nov dom in na domu zvestega brata. Pred kosilom obsekajo kosmati les, popoldne odpravi se Miha z očetom v Dolino, Jurij se pa še ne upa pokazati pri belem dnevu in krene v gozd.

Ko se tako zamišljen sprehaja po gostem lesu, vzbudijo se mu zopet neprijetni spomini. Človek pač nikdar ni sam, misli spremljajo ga vedno kot zveste tovarišice, neprijetne so mu večkrat, nezveste nikdar; če jih hočeš odgnati, v družčino pojdi med hrumeči svet,

iznebiš se jih za nekaj časa; a kadar bodeš sam, boste pa zopet vkup, obstopile te bodo zopet. Na samoti si najmenj sam. Če hočeš ubežati spominom, ki te preganjajo, ne hodi v samoto; menj varni so tatje na deželi kakor v velicah mestih. Tudi Jurij beži pred svojimi spomini in premišljuje, kam bi šel, da bi bil krajši čas. Spomni se starega Šimna in njegovih vraž in naravnost proti malinu se napoti.

Kolo je bilo že obstalo in Šimen je na solnci pest pšenice sušil.

„Oča, to boste pa morali v možnarji stleči,“ pravi Jurij in pokaže na pšenico.

„E, bo že Bog zopet dežja dal!“ tolaži se stari. „Kaj pa ti?“

„Kaj ste mi pa včeraj obljubili? Jaz nisem še pozabil. Danes mi morate povedati srečo.“

„Fant, kaj ti to pomaga, če pa ne verjameš!“

„Kdo pravi to?“ opravičuje se Jurij. „Le kaj prida povejte, boste videli, če bom verjel ali ne.“

Šimen se upira, upira, a na zadnje odvede Jurija v hišo. Tam odpre veliko pobarvano skrinjo, katere pokrov je ves pokrit s svetimi podobnicami. Iz skrinje izvleče majhno ponev, trinogast stolček in v rudečo ruto zavite debele bukve s črnimi platnicami.

„To so črne bukve?“ vpraša Jurij.

„To so svete bukve,“ odgovori oni in pove, kako jih je skrival njegov oča in ded pred duhovnimi gospodi in kako je tudi njega župnik jedenkrat vprašal po njih.

„Malo sem se bil zagovoril,“ pravi, „pa so me začeli poprijemati in komaj sem utajil. Ti gospodje bi najrajši sami vse vedeli in znali.“ Potem pove o stolci, da je iz devet vrst lesa narejen, les pa se je sekal na sveti večer. Šimen dene potem mnogovrstnega kadila v ponev in kadi in moli po kuhinji sem ter tja.

„Kaj pa to, oča?“ vpraša Jurij.

„Kadilo prežene hude duhove, da nam ne morejo škodovati.“

„Torej mislite, da se v Vaši kuhinji tudi taki dobivajo?“

„Z božjim dopuščanjem, fant, hodi hudoba okrog in išče, koga bi požrl.“

Kaj bi se pač dalo v Šimnovi kuhinji požreti, mislil si je Jurij in smeh ga je silil, a molčal je; stari pa vzame škarje in odreže Juriju tri šopke las, od temena in od sence, potem pa mu reče iz

hiše iti in vrata se zapró za njim. Jurij je slišal kako je starec godrnjal in molil in da je velike bukve prebiral. Bog ve, če zna brati, mislil je Jurij, a ni se upal vprašati. Čez nekaj časa pride Šimen ven in pravi: „Fant, ti boš dolgo živel na svetu. Če misliš, da je to sreča, pa zahvali Boga.“

Potem se pogovarjata z Jurijem o tem in onem, in pónosno omenja starec, kaj je že temu in onemu naprej povedal in kako se je natanko izpolnilo.

„Kaj sem Vam pa zdaj dolžen, oča?“ vpraša Jurij odhajaje.

„E kaj boš dolžen! Pojdi pomagat, da kolo urediva, nekam se je zagozdilo, pa ne teče.“

„Oča, vode mu manjka, vode.“

„Za jedno kolo bi je moralo vender še dosti biti; to se je kam ujelo. Pojdi, da je vzdigneva in žleb malo iztrebiva! Ti si še mlad in krepak, meni pa se že kolena opletajo.“

A naj se Jurij upira, kolikor hoče, hudomušno kolo se ne gane pa se ne gane, tako da se na zadnje sam Šimen uveri, da je nemara res vode premalo.

Mračilo se je, ko pride Jurij na svoj novi dom, tovariša sta bila že doma in prinesla sta s seboj vina, kruha in mesa.

„Hej, primojdunaj, Jurček,“ kriči Premec, „danes bomo pa večerjali, kakor sam gospod župnik.“

Tako je ostal Jurij pri Premci, pomagal je in delal, kar je bilo okrog hiše in na malem posestvu treba. Kadar ni bilo drugega dela, pa je vzel puško in prinesel sem ter tja kacega zajca ali pa veverico domov, po noči pa je šel časi v potok po rake. Metle vezati ni posebno umetno delo, a Premec ga je tudi naučil koše, jerbace in korbice plesti. Posebno fine robe se ve da Premčeva fabrika ni izdelovala, a v dolinski fari se je vse razpečalo. Kje in kdaj se je bil Premec sam tega navadil, to se natanko ne ve, a ljudje so ugibali, da bržčas takrat, ko je bil zaprt. Miha je hodil z muziko po veselicah in bratovsko delil svoj zaslužek; celo Premec je postal nekoliko boljši, da ni posedal toliko časa po krémah; posebno rad je imel Jurija, bodi si da mu je dopadel od nekdaj drzni deček, ali pa ga je imel posebno zdaj za domačega, ko je njegov sin gospodaril na Primoževini. Na večer obiskaval je Jurij tudi svoje roditelje, se ve da so bili takrat v vednem strahu in vsak trenutek je hodil Primož ven gledat, če je vse varno. Jedi, pijače in obleke je dobil

doma, da pa po dnevi ni smel hoditi po vasi, to ga ni žalilo. Prost je bil in na svoj položaj in na vojaščino ni mislil več; tako se človek tudi nevarnosti privadi, če je moral delj časa v njej živeti. Brezskrbno in zadovoljno je živel v veseli družbi. Kje navadno biva, tega sploh ljudje natanko niso vedeli in tudi povpraševali niso; tako so govorili, da se okrog Gorice potika; ne izdal bi ga pa nihče, in če bi bila tudi večja nagrada razpisana. Da bi pa kacemu volunu sled zmešal, Jurij ni vedno pri Premci prenočeval, ampak sem ter tja si je izbral za ležišče kak kozolec, katerih je stalo mnogo od vasi sem po polji.

V.

Tako je prešlo poletje, prešla jesen in zima je trkala na duri. Lehko je bil pospravil Premec pridelek svojega polja; žito je bil prodal in denar je pod njegovimi rokami hitro ginil. V samotni koči pa je bilo mraz in Premec svojega gozda ni imel razen par smrek okrog hiše. Sproti si je nosil suhih drv iz gozda; na zimo pa vesel človek po leti ne misli. Zdaj so se vrstili vsi trije in hodili vsak svoj dan po suhljad. Prijetno se ve da ni izpod snega vleči primrznevo vejevje in večkrat so ležali okrog mrzle peči in celo šal zbijati se jim ni ljubilo.

„Primojdunaj, drugo bi vse bilo,“ dejal je časi Premec, „samo denarja ni.“

In trdo je res šlo zanj, zaslužek je po zimi redek, ko ljudje za živež radi delajo in Mihova muzika je tudi marsikak teden počivala. Dolga je pot do Primoža v grdem vremenu in večkrat je Juriju, kadar jo je hodil, prišlo na misel doli ostati čez zimo; a če je premislil, kakih sitnostij bi utegnil nakopati svoji rodovini, zbal se je.

„Veste kaj?“ pravi nekega dne Jurij k svojima tovarišema. „Jaz grem doli do Rožanca, pa si izposodim par goldinarjev. Po leti mu jih bom vrnil in če mu prav kaj obresti plačam.“

„Ha, ha! primojdunaj,“ zasmije se Premec. „Vidi se, da ti moža ne poznaš. Če ga sam Bog poprosi na posodo, brez poroka mu on ne da nič. On bi bil Kristusa za pol menj prodal kakor Judež.“

„O za pol več, oča,“ oglasi se Miha. „Dober kup pa Rožanec ne da nič.“

„Jaz pojdem vender; saj sva prijatelja in saj veste, kaj je storil zame.“

„O kaj pa!“ pravi Premec. „To je kaj posebnega! Reci staremu, naj se obesi mestu tebe, rajši bo storil, kakor da bi ti kaj dal na posodo. Če bi mu bil jaz rekel: daj deset krajcarjev, da rešiva Jurija, ki ga hočejo umoriti, misliš, da bi bil dobil? Nikoli ne.“

Tako je govoril Premec, a Jurija ni pregovoril. Napoti se k Rožancu in dobi gospodarja na dvorišči, ko je ravno butare delal.

„Dober dan, oča Rožanec!“ ga nagovori. „Vi pa butare?“

„Butare,“ mu odgovori. „Od kod pa ti?“

„E, od vseh krajev, oča.“

„Največ si pri Premci, kali?“

„Zdaj tu zdaj tam; tako se klatim po svetu.“

„Prav imaš! Malo moraš počakati, da te ljudje pozabijo, potlej si pa dober; nobena živa duša ne bo več po tebi vprašala. Če hočeš, pojdiva v hišo! Kos kruha pa malo pijače imam zmerom pri rokah.“

„Ne, oča; saj se tukaj lahko pomeniva. Veste, jaz sem po nekaj k Vam prišel.“

„No, kaj bo dobrega?“

„Oča takole je: Jaz nisem slab delovec, kaj?“

„O dober, dober; jaz te že poznam.“

„Po leti, glejte, bom lahko dobil dela, kolikor ga bom hotel, če me prav letos še niso hoteli tako jemati. S časom ljudje vse pozabijo, jelite!“

„Tako je; noben človek ne bo več mislil na to, da si uhajač.“

„Vidite, zdaj pa dela ni in kdo me bo na zimo vzel? Po leti si bom pa kaj prislužil, po leti: in če boste kacega delovca potrebovali, kar imate me.“

„To je že prav.“

„In delal Vam bom pridneje in tudi ceneje kakor vsak drugi. Mlatit Vam pojdem in kosit po tri groše na dan.“

„Kar v roko udari!“ pravi mož veselo in iztegne svojo desnico.

„Samo plačajte mi nekaj naprej!“ —

Osupnen ga pogleda Rožanec in pridna sekirica mu zastane. —

„Veste,“ nadaljuje Jurij, „potlej ne bom tako potreboval, zdaj sem pa res potreben in Vam je pač vse jedno, če daste zdaj ali ozaj je.“

„Fant, ti praviš: vse jedno? Kako more kmet, ubogi kmet, kaj denarja dati od sebe, če ni še prodal svojih pridelkov in svoje živine!“

„Saj ste oni teden žita prodali!“

„Kaj prodal! Se ve da sem prodal; toda, kako sem prodal! V izgubo sem moral dati, v čisto izgubo. Ej, potreba, potreba, pa skrb! Fant, ti nimaš še nič skrbij, ker si sam, kdor ima pa svojo zemljo, ta pa ni nikoli brez skrbij.“

„No, takih skrbij bi se jaz ne bal,“ omeni Jurij.

„Zato, ker jih ne poznaš. Ti še nisi nikdar plačeval davka in ne veš, kaj se to pravi: hiša brez denarja, rubežen pa pred durmi.“

„Vaše posestvo vender lepe denarce nese.“

„Lehko bi jih, lahko; Bog ve, da lahko! Toda kaj ti pomaga, če vidiš lepo drevje v gozdu, da se ti ga srce veseli; pa prideš drugič pogledat, pa vidiš, da je drugi posekal! In kak krompir je bil zrasel na njivi! Debel kakor repa in kar usulo se ti ga je pod stebлом; ko sem pa začel kopati, takrat sem pa videl, da je boljši že pobran. Potlej naj pa nese denarce kmetija! Koliko sem zložil žita v kozolec! Na tesno sem je dejal, snop pri snopu, samo lepo pšenico, trdo kakor jeklo in svetlo kakor led. Ko pa pridem z vozom nakladat, bilo je pa vse narahljano, skoro vsak drug snop je izginil!“

„Kaj, da tako kradejo po Gorici!“ začudi se Jurij.

„Tako in pa še bolj! Toda nekaj jih poznam in ker si ravno tu in menda večkrat Premca vidiš, reci staremu: če ga jaz jedenkrat dobim v moji hosti, da bo drva sekal in škodo delal, ali pa okrog mojega kozolca kaj iskal, česar ni izgubil, posvetil mu bom z dvocevko, da bo imel za nekaj časa dosti. Da moram ravno jaz tako tatinsko sosesčino imeti!“

„Oča, Premca menda po krivem dolžite,“ zagovarja Jurij svojega dobrotnika.

„O kaj pa, po krivem! Le govori zanj! Meni so ljudje pravili, ki se ne lažejo in dolgo sem že potrpežljivo gledal, kako se ta nesnaga na moje stroške pase.“

Jurij se je bal, da bo starec zdaj, ko mu je najljubši predmet prišel na misel, o tem govoril brez konca in kraja, in zasukal je govor zopet na svojo prošnjo. „Hudo je, oča, hudo!“ pravi. „Pa veste kaj? Zavolj tega bi mi vender lahko par goldinarjev posodili. Čez pol leta Vam jih pa odslužim.“

„Oh, ljuba duša,“ vzdihne Rožanec. „Čez pol leta! Kje je še to! Bog ve, če boš takrat še pri volji izpolniti svojo obljubo!“

„Saj sem Vam segel v roko.“

„In Bog ve, če boš še mogel to storiti. Žandarji še vedno okrog lazijo in če te dobé, kdo mi bo povrnil?“

„Bodo pa oča dali, ali pa France.“

„Ha, ha,“ nasmeje se bridko Rožanec; „oča ali pa France! Saj poznam oba dobro! Od teh pa denarja ne dobiš; trda sta kakor gabrova grča. Ha, ha! da bi ta dva kaj plačala, na to še misliti ni!“

„Pa jaz imam še nekaj dote!“

„No, pa Bog ve, kedaj jo dobiš, ali pa nikoli! Tvoj oča lahko še dalje živi kakor jaz.“

„Da bi le Bog dal!“

„Ej, zlodja, Jurij! kaj pa meni potlej vsa ta barantija pomaga? Jurček, kar pustiva te neumne marnje, pa pojdi z máno, da ga spijeva vsak jedno kupico hruševca, tacega, kakor ga ti še nisi pil.“

„Zahvaljujem, oča, res ne bom! — Vi mi torej nečete pomagati?“

„Kaj, pomagati!“ jezi se Rožanec. „Pomagam ti že, kjer hočeš; ali če pa ne morem, pa ne morem. — Toda počakaj, zdaj-le sem se nekaj domislil.“

In stari vleče ponižnega Jurija čez dvorišče. Pod hišo v zemlji bila je prostorna klet, to Rožanec odklene in porine mladeniča notri.

„No, Jurij, kaj vidiš tu notri?“ ga vpraša.

„Dve kadi zelja.“

„Ha, ha,“ smeje se oni, „to je tudi notri, tudi. Pa poglej sem! Ob steni, kaj pa tu visi?“

„Zajčje kože.“

„No vidiš! Same lepe, suhe zajčje kože. Petnajst jih je, in poglej ljuba duša: v ponedeljek je v Ljubljani semenj, jaz ne morem iti, ker imam dela doma; ti pa lahko tjà stopiš, pa vzameš to-le s sábo. Če skriješ pod suknjo, noben človek ne bo vedel, kaj neseš. Klobučarji se bodo pa kar stepli zanje, tako lepe kože so to. Recimo, da dobiš za vsako štiri groše — dobil boš pa lahko več, primaruha! tako blago, le poglej jih — no, pa recimo, da štiri groše, in petnajst kožic, to je že blizu štirih goldinarjev.“

„Ne vem, če bo toliko, oča,“ ustavi ga Jurij in začne računati. „To je menda samo tri goldinarje.“

„Ni mogoče!“ zavpije Rožanec, „le štejeva! Če bi jih bilo samo pet, že te bi znesle jeden goldinar; zdaj jih je pa petnajst, pomisli; petnajst!“

„No, in to je trikrat pet.“

„Hentaj! menda res. Toda ti jih boš veliko dražje prodal; ne smeš takoj prvemu dati; poskusi malo, kakšen je kup in barantaj na žive in mrtve!“

Jurij ni vedel, ali bi se smijal dedcu ali bi se jezil; toda kaj bi bil mogel storiti? Če odreče, ne dobi denarja nič, jeden dan ali dva se pa že roma po svetu, in kdo ga pozna v mestu!

„Kar se bo dalo, bom storil,“ pravi. „Zanašajte se name!“

„Tako je prav! Kaj bi dobro robo zametaval! Pot te skoro nič ne velja; zapravljati se ve da ni treba. Čez Savo se prepelješ na prvem brodu; po čolnu; na ladijo ti ni treba hoditi, ker je predrago. Sem in tja boš plačal štiri krajcarje. V Ljubljani imaš pa petnajst krajcarjev čez in čez dosti.“

„Petnajst krajcarjev, oča! Kaj pa mislite! Toliko me stane če grem v Dolino.“

„Ha! Ali hočeš po svetu hoditi pijan kakor muha? Glej, da se mi v Savo prebrneš! — No pa vzemimo dvajset krajcarjev, ker si že tako razvajen; potlej boš pa živel kakor prapreški gospod. — Kar ti ostane, pa lepo domov prinesi, pa glej, da kaj ne izgubiš in da ti na semnji kdo kaj ne izmakne. Mestni ljudje so vsi vražji in na tujca kar gledajo, kako bi ga osleparili. Poldrugi goldinar, polovico skupička, boš potlej meni dal, drugo polovico ti pa jaz posodim tja do sv. Jurija, tvojega patrona. Obrestij pa ne maram nič, ker jaz sem kerščansk človek. — Tako, Jurij! Kadar odrineš, pa mi pridi povedat, da ti blago izročim!“

Kar tepel bi skopuha kakor ajdovo slamo, mislil si je Jurij, če bi ne bil ravno Rožanec. Toda le počakaj!

VI.

Grd dan je bil ljubljanski semanji dan; deževalo je in sneg je vmes naletaval, tako da so tla od mnogih nog razteptana kar plavala. Množica ljudij valila se je sem pa tja; jedni hité po gotovih opravkih, drugi ogledujejo štacune in krame in premišljujejo, ali bi še kaj kupili; ti iščejo svojih znancev, oni so jih našli in glasno se razgovarjajo z njimi; vmes pa ropočejo vozovi in bega živina.

Pri klobučarji na trgu je že dolgo kmetski fant od strani gledal in čakal, da se odmaknejo kupci. Zdaj se približa, a ne pogumno in moško, kakor fantje njegovih let, ampak plašno in urno, kakor bi se bal, da se skesa, ako bi hodil počasi.

„Jaz imam zajčjih kož na prodaj,“ reče poluglasno Jurij, kajti on se je obrnil na prodajalca.

Klobučar ga nekaj časa pazno gleda, pa reče: „Pokaži!“

Jurij razveže culico in razloži svojo robo. Dolgo jo ogleduje oni, vse predolgo za Jurija, naposled pa vpraša: „Po čem?“

„Po štiri groše.“

„Fant, ali si znorel?“ pravi oni. „Po dva ti dam, če hočeš; pa kar pusti tukaj!“

„Ne, ne morem dati.“

„Kaj ne moreš dati, ko si vse zastonj dobil! Dva groša dobiš še po vrhu, pa nič več.“ In klobučar seže po ruti.

„Res ne morem,“ reče Jurij in prime za drugi konec.

„Stoj, fant!“ pravi zdaj oni na glas. „Pridejo žandarji mimo, potlej boš pa lahko dal.“

A tako srpo ga pogleda Jurij in tako krepko mu stisne pest, s katero je robec držal, da je takoj izpustil. Jurij povije svoje blago in izgine med ljudmi. Malo so bili za njim pogledali, ko je klobučar zadnje besede rekel, a kdo se meni za tuje ljudi?

Poludne je zazvonilo; vse ljudstvo se odkrije in kjer je tropa skupaj, začne jeden glasno naprej moliti. Najglasneje pa moli tam na trgu star štacunar, ki klobuke prodaja. Po vsem trgu se razlega njegov glas in nehoté tudi Jurij za njim moli in se počasi bliža. To mora biti dober človek, ki je tako pobožen, misli si in čaka, kdaj bo molitve konec. Zdavna je že odzvonilo, a rejeni klobučar še vedno našteva svetnike in svetnice, kakeršnih Jurij še nikdar ni slišal, in neutrudno odgovarjajo ljudje okrog njega. Na zadnje pride vender „čast bodi“ in velik križ sklence molitev. „Ta je bila pa dolga,“ meni nekateri, „prav za deževen dan.“ Ljudje se začno razgubljati po krémah in trg se prazni. Zdaj se Juriju zdi čas ugoden. Urno stopi k možu in ga nagovori:

„Oča, jaz sem tudi za Vami molil,“ pravi. „Zdaj bova pa kupčijo naredila.“

„Prav je; jaz imam pa tudi najboljše blago.“

„Jaz bi Vam nekaj prodal,“ seže mu Jurij v besedo, „zajčjih kožic, če jih potrebujete.“

„Kaj pa, da jih potrebujem. Le sem z njimi!“ In zopet razgrne Jurij svoje blago in boječe gleda kupcu v obraz, kaj poreče.

„Koliko hočeš imeti?“ vpraša oni.

„Ne veliko,“ odgovori Jurij. „Po štiri groše Vam jih pa dam.“

Mož premetava kože, mane jih s prsti, ogleduje od vseh strani, potlej pa izvleče mošnjo. Aha! veseli se Jurij, nisem se varal, to je pravičen in pošten mož. Štacunar našteje in pomakne denar Juriju:

„Tu imaš, fant!“

Jurij pregleda pa vidi, da je samo dva goldinarja in dvajset krajcarjev naštel.

„Oča, vi ste se zmotili,“ pravi Jurij. „Tukaj manjka šestnajst grošev, za štiri kože ste mi utrgali.“

„Priatelj, te boš pa navrgel!“ reče oni in grdo se zasmije. „Tukaj je denar, vidiš? Zdaj pa tjà-le poglej!“

Jurij se ozre.

„Tam so pa žandarji! Take ptiče, kakor si ti, jaz poznam.“

Jurij se je ves tresel od jeze, zdaj je bil rudeč zdaj bled in prva misel mu je bila, da bi v dedca skočil in mu kosti premel, a vedno bliže prihajata dva bajoneta.

„Vzemi; če ne, vzamem jaz,“ pravi štacunar in iztegne roko; Jurij pa pobere hitro denar in odide.

„Bog bodi zahvaljen za dobro kupčijo,“ vzdihne klobučar in se odpravi h kosilu.

VII.

V predmestni krčmi se je vse trlo pivcev in glasen pogovor so imeli med sabo. Možje so pili po storjeni kupčiji ali pa so jo nadaljevali, ženice so ogledavale in primerjale nakupljeno blago in dekleta so materam svete dajale, kaj bi se še prav dobro kupilo zdaj, ko so že v mestu. Pri jedni mizi pa je sedela tropa preširnih fantov, ki so po vinu razgreti šale zbijali na vse pretege. — V kotu pri peči sedel je Jurij in rezal svoj ogel belega kruha, ter pil kozarec vina. Prisedel je bil k njemu star mož, in poleg njega mlado dekle, in položila sta svoji culi na klop k peči. Iz starčeve moleli so težki novi usnjati podplati, deklčina pa je bila skrbno povita in zvezana, da ni bilo moči soditi in ugani, kaj je v njej.

Sedeli so nekoliko časa molče drug poleg drugega.

„Odkod si pa ti doma?“ povzame naposled starec besedo in se obrne k Juriju.

„Tam pri Dolini, če veste,“ mu on odgovori.

„Hentaj, pri Dolini? Potlej imava pa jedno faro sv. Jurija. Jaz sem pa s Strme Peči pri sv. Florijanu. Ali si že bil katérikrat pri sv. Florijanu?“

„Bil,“ odgovori Jurij, „pa ne velikrat. Torej je Vaša tista hiša na samem, vrhu roba?“

„Moja, in pri nas se pravi pri Pečárji. Kdaj greš pa domov?“

„Ne bom čakal dolgo.“

„Vidiš! nekaj opravka imam jaz še, potlej pa tudi odrinem in lahko gremo vkup proti domu; tvoj brod je samo pol ure bliže, kali? Nad Hotičem se prepeljujete Dolinci, jeli!“

„Da!“

„No in do tja te spremiva z Lenčiko, ker imava tudi to pot. — To je moja hči tukaj, pa še ni bila prej nikoli v Ljubljani in ker me je tako prosila, sem jo pa vzel s sabo, zdaj jo pa noge bole.“

„Oh, oča!“ izgovarja se dekle in zarudi, „saj me nič ne.“

„Bodo te pa jutri, le počakaj!“ tolaži jo oča. Pogovoré se še potem, kakor je navada, o letini; Pečar potoži, kako ljudij za delo primanjkuje, ker neče nikdo več doma za drevo držati pa cepec sukati, ampak vse hiti železnice delat, premog kopat ali pa jih vzame vojaščina; kadar so bolni pa stari, vračajo se domov. „Pri nas bi tudi potrebovali jednega delovca,“ pravi, „toda kaj, ker so tako dragi. Jaz sem že star, da se težko ukvarjam, zemlje imam pa dosti; samo v hribih je, v hribih.“

„Da, v hribih,“ pritrdi Jurij.

„Take sile pa tudi ni, oča“ brani se dekle. „Kako pa Mala Loka lepo leži in Kratka Njiva!“

Juriju je prišlo na misel, kaj, ko bi v to službo stopil. Mir bi imel nemara; toda v kake hribe bi prišel, in v kako zimo! Od svojih krajev bi bil vender ločen, in družčine bi ne bilo nobene. Ne, v ta dolg čas pa ne!

Pečar se je bil poslovil s svojo hčerjo in tudi Jurij odide. Zamišljen hodi nekoliko časa po mestu, a vsega je že naveličan. On ne pozna nikogar in nihče ga ne pozdravi in vender se mu zdi, kakor bi ljudje za njim se spogledavali, kakor bi kazali nanj; če

dva vkupaj obstaneta, prepričan je, da govorita o njem. Proč, proč, ljudem izpred očíj! Jurij pozabi Pečarja in svoje obljube in hiti, kar more, proti Zalogu in odtod dalje za hribom ob Savi. Tacega dne še ni imel za seboj. Kaj ko bi ga tukaj v neznanem kraju kdo izpazil! Kam bi se obrnil in kje bi dobil zavetja?

Zimski dan ne traje dolgo, zlasti če je oblačen; in temno je že postajalo, ko dospè Jurij do broda. Čim bliže je prihajal, tem hitreje je hodil oziraje se pogostoma nazaj, kajti vedno se mu je zdelo, da hiti kdo za njim. A megla se je bila razgrnila in komaj je razločil ribičevo hišico onstran Save. Zanesljivejša pa so ušesa po noči in vedno glasneje se slišijo in vedno bolj se bližajo koraki brzih nog. Temu človeku se mudi, misli si Jurij. Morda hodi za mano, ker sem mu sum vzbudil. Na pol v teku doseže Jurij breg. Čoln je bil k sreči pri tem kraju, kajti ribičev fant je bil ravno neko žensko prepeljal in že odriva, ko priteče Jurij. Na njegov klic pri-makne se zopet čoln in Jurij skoči vanj.

„He! počasi!“ vpije fant. „Če ne, bova zajela ali pa se pre-brneva oba.“

„Tiho bodi, pa vozi urno!“ ukaže Jurij. Krepko se upre brodnik v drog in odrine čoln od kraja.

Kmalu se začuje od brega sem močan glas: „He, ribič! stoj, vozi nazaj!“

„Takoj pridem, takoj,“ zavpije fant in vozi dalje.

„Nazaj, hudič! Če ne ustrelim,“ sliši se v drugo.

„Žandar je,“ šepne brodnik in obrne svoj drog, kajti dobro znani pok petelina na puški je pričal, da se mož ne šali. Jurij se ni motil, hodil je nekdo za njim, bodi si nanj opozorjen, ali pa je plaha njegova osoba sama ob sebi obrnila sum nase.

Zdaj ni bilo časa premišljevat; Jurij stopi k brodniku in mu zamolklo reče:

„Fant, če ne voziš dalje, zadavim te,“ in mu položi roko na ramo; a fant ni bil strašljiv.

„Kaj ti mene, ti, drvar!“ zavpije in ga sune v obraz. Komaj se je bil Jurij umaknil. Zdaj pa zgrabi brodnika za prsi in ga potlači v čoln. Čoln pa se prevaga in oba se zvrneta v Savo. Kakor bi trenil, raz-pustita se v hladnem elementu skušaje se rešiti; čoln pa plava mirno po Savi doli. Dasi je znal Jurij dobro plavati in ni imel daleč do brega, vender izleze le z največjim trudom ves otrpel iz vode: tacega mraza še

ni užil in obleka ga še nikdar ni tako težila. Na krik je bil prihitel stari ribič. „Oho, oho!“ vpije in razprostre roki proti Juriju, kakor bi ga hotel udržati, a niti mu je bila resnica, niti bi ga bil premogel in več mu je bilo na tem, da sinu iz vode pomaga. Daleč je bil že Jurij, ko prikolne fant iz Save.

„Da bi vse biriče zlodej vzel,“ hučuje se. „Kje bomo pa zdaj čoln iskali?“ —

„Ah, čoln!“ tolaži ga stari. „Doli h Krivcu bom stopil in na ovinku ga bomo dobili v dračji; ti pa glej, da se posušiš!“

Jurij pa je bežal v hrib, kakor obstreljena zver, ne oziraje se ne na desno ne na levo. Ves je bil moker in zeblo ga je; ko pa je lezel dobre pol uro navkreber po spolzki stezi, tekel mu je že vroč pot od čela doli. Tako hodi dolgo dolgo po poti, ki se je komaj poznala, nikdar se mu hrib še ni zdel tako visok, nikdar tako strm; komaj prekorači jeden vrh, že stoji drugi nad tem in zadaj zopet tretji brez konca in kraja. Kakor bi ga zel duh v krogu vodil, tako blodi sem ni tja po temoti. Naposled ugleda visoko nad sábo berlečo luč. Hvala Bogu! vzdihne, vender pridem do ljudij, in poskusi pot naravnost proti luči, a kmalu se prepriča, da je tod svet zaprt: skoro navpik dviga se skala mnogo sežnjev visoko in nikjer ni nobene steze. Tu ne pomaga nobeno premišljevanje, obiti se mora strmina; Jurij se upira in upira na vso moč in prileze slednjič na vrh. Kar nič ni vedel, kje je; razgled mu je vzela temna noč, in ne more se spomniti, da bi bil že katerikrat videl ta kraj in to hišo. Komaj stori par korakov proti zaželenemu prenočišču, kar zarjove nad njim velik pes in ga ustavi.

„He, ljudje božji!“ vpije Jurij. „Ali ni nobenega doma?“

Čez nekaj časa se vrata nekoliko odpro, in kakor se dozdeva Juriju, vpraša póstarna ženica: „Matija, ali si ti?“

„Ne, jaz sem, jaz,“ odgovori Jurij.

„Kdo pa je to?“

„Nekdo, ki je pot zgrešil, pa prosi, da bi ga prenočili.“

„E, ljubi moj!“ odvrne oni glas. „Pri nas te ne moremo prenočiti; pojdi tukaj-le doli do Šimóna, četrť ure daleč, tam te bodo vzeli pod streho; pa glej, da v brezdno ne padeš, pot je nevarna.“

„He, mati, prenočite me, mraz je,“ prosi Jurij.

„Ravno danes ne morem; kar pojdi tu doli, boš kmalu tam.“

„Toda psa pokličite k sebi! Ta zverina me ne pusti mimo.“ A tega ni bilo treba, kajti na jedenkrat pes glasno zalaja in steče na nasprotno stran in laja, priteče zopet k hiši in zopet izgine.

„To sta pa naša dva,“ pravi žena, in kmalu se pokažeta dve osobi, moška in ženska.

„Dober večer, Matija, dolgo vaju ni bilo,“ pozdravlja starka stopivši iz hiše. „Tukaj je nekdo, če ga hočeš prenočiti.“

„Dober večer, oča!“ izpregovori Jurij, a pes skoči zopet proti njemu in ga ne pusti dalje, dokler ga gospodar ne odžene.

„Kdo pa si ti?“ vpraša mož, ki se mu je reklo Matija. „Pojdi no bliže!“

„Oča, tisti je, ki je zraven naju sedel,“ šepne dekleta, ki je spoznalo Jurija.

K Pečarju je bil prišel Jurij na Starmo Peč.

„Glej ga, saj res!“ pravi Pečar in poda Juriju roko. „Kod pa hodiš in kako prihajaš sem?“

„Zašel sem bil.“

„No to pa ni nič čudno pri takem vremenu. Še jaz sem moral paziti, ko sem že sto in stokrat to pot hodil. Sneg vse zmede. Zdaj pa kar hitro stopimo v hišo, da se ogrejemo.“

Tople izbe še nikdar ni znal Jurij tako ceniti kakor zdaj. Mati prinese malo večerjo in tudi on mora prisesti.

„Kakšen si pa, fant?“ vpraša Matija. „Saj se te vse drži. Tako hude megle pa vendar ni.“

Jurij pove svojo nesrečo, opravičuje se, zakaj ju ni počakal in Matija prinese dva otepa slame v izbo, da se mu naredi postelja.

„Lenčika, kaj si pa vse nakupila?“ vpraša zdaj mati in Lenčika odpre korbico in razkaže svoje zaklade. Vsakemu je nekaj kupila. „To je za mater, to za očeta, to za Šimonovega Štefana, to pa za Anico.“

„Ali si tudi Štefanu kaj kupila?“ nasmehne se mati.

„Saj moram, ker je tako sičen,“ odvrne Lenčika.

„Za našega gosta tukaj pa nimaš nič, Lenčika?“ vpraša oča.

Malo osupne deklica, kajti nenadoma je prišlo vprašanje; ko pa Jurij začne dokazovati, da se tudi njemu spodobi majhen „odpustek“ za spomin, odvrne pogumno: „Bom pa tega dala, ki sem ga namenila Štefanu.“

„Kaj bo pa Štefan dejal?“ vpraša mati.

„Saj ne bo vedel. Dobo pa družega,“ reče Lenčika in odide z materjo v drugo sobo k počitku, trudnega Jurija pa je že tudi spanec nepotrpežljivo čakal na slamnati postelji.

Ko razsvetli drugo jutro solnce snežne vrhove, najde Jurija že na nogah. Obleka je posušena in gospodar mu natoči kupico brnjevca domačega pridelka k odhodu.

„Ta ogreje dušo,“ pravi mož, „in po zimi ni boljšega zdravila.“ Potem mu pokaže najboljšo pot v Dolino in prijateljsko se poslovita. „Če še katerikrat to prideš,“ pravi Matija, „pa se še oglasi!“

Mož odide živini klast, Jurij pa stopa urno proti domu. Da je skoro ves denar izgubil v vodi ali na potu, to mu ne dela mnogo skrbij; da je le zopet doma. Celo nekaka škodoželjnost se ga loti, ko pomisli, kako bo lakomni Rožanec skakal, kadar to zve. Ta Pečar je pa dober mož, misli si, da bi le ne bil v taki puščavi! Če bi bilo le malo nižje doli, pa kar ostanem pri njem. Toda, hu! nikjer nobene vode; sam kamen pa sama skala! Sneg menda leži vse leto tukaj. Škoda tako dobrih ljudi za tako pust kraj! — Tako je premišljeval Jurij na svojem potu in hvalil Boga, da ni tukaj gori v tem mrazu doma.

(Dalje prihodnjič.)

Izza mladih let.

Spisal dr. H. Dolenec.

I.

Sospod Spectabilis, ki je nas „Zvonove“ pisatelje koncem leta v „Slovenskem Narodu“ z razbeljeno mastjo polil, da smo se svetili kakor najbolj ukusni žganjci, zaželel si je, da bi mu jaz letos takoj jel praviti, kako je bilo takrat, ko sva se prvikrat z medvedom srečala. To opisovati bi ne bila težavno in v kratkem povedano, a s tem bi mu samo po jedni strani ustregel, kajti njega zanimajo, kakor pravi, tudi naši domači originali kakor n. pr. Miha pa Vragov boter; a takih, in po moji sodbi še bolj besede vrednih, spoznal sem dosta, predno sem v medvedje kraje zašel ter iz njih ust marsikateri dober nauk poslušal in si ga moral zapomniti, da sem

dozorel za medvedarja in stal ko zid, ko je bilo skoro gotovo, da se bodeva s tem mogočnjakom naših gozdov na ozki poti srečala.

Da ga torej seznanim s temi učenjaki svojega predmeta in se jim hvaležnega pokažem, — kajti njim gre zasluga, da je Spectabilis zame posebe še ponvico pogrel in debel ocvirk name stresel, — jel bom praviti od kraja. Ne bojte se pa, čitatelji, da bode to kaka zistematična razprava pričenjajoča s kemično analizo strelnega prahu in dinamično razpravo zajčjega skoka, ne, to ne! Bodo to pripovedke za nas in pri kozarci vina. Možje, katere vam bom predstavljal, bili so ali pa so še poštenjaki, ki so pili, peli in zelen gozd ljubili ter živalsko sled po snegu rajši gledali ko svilnat lišp med zidovi in drobne črke na papirji. —

Začel sem s samo torbico; na puško sem moral še dolgo čakati. Torbico so mi obesili, ko sem smel prvikrat spremljati očeta, ki je šel prepelice streljat. Bog ve kolikokrat mi je bilo rečeno: zmerom zadaj hodi in nikdar pred puško ne stopaj! Dokler nismo torej na polje prišli, hodila sva zadaj jaz in Paksel, tako je bilo psu ime; ko smo do pravih njiv dospeli, zapustil me je Paksel na očetovo povelje in sam sem zadaj ostal. V ožjo dotiko sva zopet s Pakslom prišla, ko so jele prepelice padati, kajti vselej sva se jeden pred drugim zapodila, kdo jo bode prej pobral in posebno me je jezilo, da Paksel ni hotel nikdar pobrane prepelice meni podati, ampak vselej sem jo še le iz očetovih rok dobil, da sem jo potem v torbico dejal. Kadar so prepelice pogostoma padale, posmehoval se nama je oča, posebno Paksel si je dosti hvale pridobil; kadar je pa zastonj pokalo in ni bilo kaj pobirati, takrat se nama je pa hudo godilo, kajti vselej sva bila vsega midva kriva. Jaz nisem prav hodil, ali brez potrebe kaj govoril, Paksel pa ni prav iskal in predaleč odhajal in kadar je začelo naopak biti, postajalo je to zmerom huje, tako da jaz in Paksel že v resnici nisva vedela, kam bi se dejala in kako bi hodila. — Prav za prav sem najine grehe še le takrat spoznal, ko sem imel že sam psa in puško ter se prepričal, da taisti, ki strelja, ni nikdar kriv, ako zgreši, ampak vselej pes ali pa kak sprem-ljevalec. Vsaj to so navadni izgovori, sicer jih je pa še dosti družih, tudi navadnih, ali pa takih, ki jih ravno prilika nanese; gotovo je, da lovec in jetnik nista nikdar kriva, prvi ne, da ni kaj pobrati, drugi ne, da so drugi njega pobrali.

Kadar je bil že nesrečen dan, hitro sem se kesal, da sem šel na lov. Solnce je pripekalo, žeja in lakota sta me stiskali in še

tako kislih in griževih jabolk sem se razveselil kakor Izraelci mane v puščavi.

Še od tistih časov imam češplje v visoki časti, zrele in tudi take, katerih se je komaj še moka prijela. Težko sem čakal, da je bilo kaj v torbico dejati, ali s časom in po vročini je postala torbica jako nadležna. Zada je sem začel ostajati ter v vsaki senci počivati, a žal! moral sem potem hitreje stopati za očetom. Pritožiti se pa lovec nikdar ne sme, da bi bil truden, še menj pa, da težko nosi in zato je sem se premagaval in trdil, da nisem truden, akoravno sem zmerom bolj zadaj ostajal. Najhuje je pa bilo po cesti proti domu koračiti, in kakor nebeško prikazen sem pozdravil še tako reven voziček, da je le še za fantiča prostora imel. Doma je bila pa zopet velika korajža. Kazal in razkladal sem, kaj smo ubili in še posebno poudarjal, da nisem nič truden, a za lakoto sem se pač takoj udal in se tudi skazal potem, da sem resnico govoril.

Tudi med prepelicami je že marsikateri zajček se potočil, vendar prav za prav je zajec še le kasneje na vrsto prišel, in to je bila vse druga reč. Milo sem gledal za njimi, kadar je šlo več lovcev in tudi več psov z njimi na lov. Želel in težko pričakoval sem časa, ko bodem smel tudi jaz z njimi.

To se je zgodilo potem, ko sem prvič iz šole na velike počitnice prišel.

Mestu puše sem dobil palico ali pa dežnik, kakor je vreme kazalo in izročen sem bil tistemu, ki je pse gonjače vodil. To je bil takrat pri nas stari Janez, mož, ki je dober kos lovske zgodovine na Notranjskem in torej vreden, da se z njim dobro seznanimo, posebno tudi zato, ker pod njim sem si pridobil največ nauka in veselja do lova ter do dvaindvajsetega leta skoro le z njim na lov hodil. Ko sem pod Janeza prišel, imel je mož 65 let in služil je že jedno in petdeseto leto pri naši hiši. Janez je bil bolj majhne postave; bil je — kakor je sam, Bog ve kolikokrat, pripovedoval — ravno tako velik kakor Napoleon. Pravil je namreč, da se je Napoleon, ko je skozi našo vas prišel, ravno pri mitnici ustavil in s konja stopil; da se je pa takrat on zraven njega postavil ter se prepričal, da sta bila oba jednako velika. Janez ni trpel ugovora ter je ta dogodek vselej za pravo istino trdil, dasiravno jaz še dan danes nisem prepričan, da bi bil Napoleon kedaj skozi našo vas jahal; vozil pa se je enkrat. Že to kaže, da Janez je bil francoske dobe mož in omenjam že sedaj, da je med vsemi narodi Francoze in Angleže najbolj spoštoval.

Francozi so se mu za vselej prikupili že prvokrat, ko so v naše kraje prišli. Zgodilo se je to tako:

„Vedeli smo, pravil je Janez, da za malo dnij bodo Francozi pri nas. Naši so bili sicer še nastavljeni pod Nanosom in po Golem Vrhu, ali da Francoza ne bodo ustavili, to je bilo gotovo. Veleli so mi torej pokojni stari gospod upreči veliko kočijo, da sem odvédel potem gospo in četvero otrok na Škol, grad pri Vremski dolini. Drugi dan potem, ko se povrnem, jelo je na vse jutro pokati, toda le malo časa je trajalo streljanje, in naši umaknili so se hitro proti Postojini. V hiši smo ostali samo gospod, jaz pa dve dekli. Bal sem se, kaj bode, in tudi dekli sta se tresli, ali gospod so nas okarali ter nam zabičili, da moramo proti sovražnikom prijazni in postrežljivi biti. Komaj se prikažejo Francozi čez Žingarico, prijahajo pred hišo poveljnik in spremljevalci njegovi. Gospod jih pozdravijo in poveljnik jim reče, da za malo časa se ustavijo ter da želé jesti in piti. Gospod reko, da jed, kakor je bila tudi resnica, je že pripravljena. Oficirji poskačejo s konj in gredo v hišo. Posedejo okolo mize, naš gospod med njimi; jaz sem pa stregel. Zmerom najboljšega sem nosil iz hrama, in za malo časa je društvo oživel in gospod so bili med njimi kakor že stari znanec. Jaz sicer nisem nič razumel, ali po obrazih in po vsem veselem vedenju sem spoznal, da so ti Francozi prijazni ljudje. Da se jim ni mudilo dalje, Bog ve, doklej bi bili še dobre volje, toda vstal je poveljnik in vsi za njim. Zahvalil se je gospodu in vprašal za račun. Gospod so povedali, da pri nas ni gostilne, da pa vsakemu radi postrežejo in nikakor nečejo nobenega povračila. Odpravijo se; jaz sem stal pred odprtimi vrati, in ko gredo ven, poveljnik prvi, stisne mi vsak po vrsti cekin v roko in jeden od njih je še kuharici v kuhinjo dar nesel. Hitro so bili na konjih in hajdi proti Postojini! Jaz sem pa preštel 8 cekinov na roki. Nikdar prej in nikdar potem je ni bilo take zame pri hiši. Gospodu je bilo potem žal, da so gospo in otroke na Škol poslali. Francoze smo pa potem zmerom radi imeli.“

Z Angleži se je pa Janez seznanil, ko so hodili iz Trsta lovit. Največ je vedel praviti o Hebornu, ki se je gotovo vsako nedeljo ob lovskem času iz Trsta pripeljal, ostajal pa tudi ves teden pri nas, kakor je pravil Janez. Imel je posebno lepe konje in do 60 psov; na jedenkrat so jih izpustili in kadar so zajca zagnali, drvili so gospodje na konjih za njim, in ako le zajec ni v goščo zašel, dognali so ga.

„Jaz sem vselej tistemu pomagal, ki je imel pse pod seboj in tolarjev sem dobival kar na pare. Po menj ko po tolar ni tak gospod nikdar v žep segnil. Takih gospodov ne bode več pri nas!“ tako je vselej nehal Janez.

Lahko si mislite, kako smo mi mladina Janeza z odprtimi usti poslušali, kadar nam je take pripovedoval. Izpraševali smo ga, kakšni so ti psi bili, in on nam je pravil, da vsi jednaki, kakor toliko kracarjev, beli s temnimi lisami in tako izučeni, da, kadar je tisti gospod, ki je prišel prvi za njimi do ujete živali, z bičem počil, polegli so vsi na mah in čakali, dokler nista on in tisti, ki je imel pse pod seboj, na mesto prijahala. Najbolje pa da je znal jahati moj strijc Matija z Orehka; temu da ni bil nobeden jarek preširok in nobena preseka previsoka. Da, sam gospod Heborn — Janez je izgovarjal Eborn — in drugi Angleži so rekli, da tacega jahača še na Angleškem ni, kakor so gospod Matija. No vidite, gospod Spectabilis, ali ni bil stari Janez original? Že samo okolo njegove velikosti se veže in plete toliko in celo zgodovinske tvarine!

Da si je bil Janez majhne postave, delal je vender strašanske korake. Ako si ga le opazil in še tako daleč, spoznal si ga po hoji in ako bi ga po hoji ne bil, moral bi ga po velikem dimu, kajti mogočna pipa Janezova se nikoli drugače po dnevi ni ohladila nego med mašo in jedjo; po noči pa ne vselej, kajti ako je Janez vstal in šel na vreme gledat, kar se je večkrat zgodilo, vselej si je zažgal svojo veliko pipo. Čevlje je pa Janez take imel, da razen strojarjev take malo kdo nosi. Podplatov je bilo za dober palec, zadaj potkove, cvekov pa po tri vrste, kakor topov na fregati. Janez je bil tudi nekakšno okorn, ako mu je bilo poteči; ampak v korak je pa stopal, kakor bi ga bili že omajeni čevlji za seboj vlekli. Postali so ti čevlji med nami za pregovor in najbolj zasloveli so, ko smo z Janezom ptiče lovili.

Janez se za senice, cipe in take ptice ni menil, ampak poznal je le belorepce in čuka. Komur ni znano, pripovedujem, da belorepci se nahajajo po vsem Krasu in posebno dosti njih po Nanosu, koder ni gozda, torej zmerom med kamenjem. Nastavili smo brgone, čuk je bil na „krocoli“ in mladina in Janez za kako steno. Janez je imel vrvico v rokah, da je čuka vlekel in prvi pred nami klečal na jedni nogi. Gorje nam, ako se je kdo genil, ko so se začeli belorepci bližati, in jeziti na čuka. Strašen pogled nas je zadel in pomignil je Janez,

da bode brenil. Bog obvaruj, da bi bil kdo nas prej vstal in skočil pobirat, kakor je to Janez storil, in zgodilo se je to potem vselej s tem, da je Janez strašno ob steno ali kak kamen s čevljem šknavnil. To šknav in pa Janezov okoren tek je nas vselej toliko zanimal ko ves lov. Večkrat se je prigodilo, je da oblepljen ptič z brgona padel in potem skakal in da se je potem Janez za takim ptičem izpustil, in za njim šknavsal prihuljen in s klobukom v roki; to je bilo za nas čez vse. Ali misliš, da smo se Janezu na glas in vidno smejali? Tega ne, bali smo se ga in v strahu nas je imel, kakor kragulj piščeta. Ali ravno Janezova strogost in naša otročja spasenost sta bila kamen in kresalo za veden smeh. Kdo ve, kolikokrat smo Janezu prešteli cveke na čevlji, katerega je nazaj molil!

Slike iz gorenjskih planin.

Spisal M. Tonejec.

I.

V snegu.

(Konec.)

2.

Nastopilo je jutro; ne samo hribje, temveč vsa okolica je bila s snegom, novim snegom debelo pokrita. Koliba se je komaj videla iz njega. Nobena pot se ni več sledila, ne h kradam, v katerih so bila drva poravnana, ne kam drugam. Okrog in okrog je bilo vse zapadeno, in videlo se je, da v nižavah še vedno sneg gre. Gašper je trdil, da bode tudi v gorah še jelo snežiti. Ni bilo videti živali razen nekaterih ptic. Orešček ali stržek je prifrčal in se skrnil pod ostrešje, a zopet se je izgubil, gorske senice so skakale po smrekovih vejah ter iskale si živeža, skozi zamušnice pa se je kadilo iz kolibe; drvarja sta kurila. Dan je minul naglo, ker kratek je bil že. Proti večeru je bilo res vse podobno, da bode začelo zopet snežiti, ker ni se hotelo v mrz izpreobrniti. Drvarja

sta si napravila pot, da sta mogla do dela. Vender drugo jutro je bilo zopet zapadeno. Štiri dni se je tako ponavljalo, čeravno ga ni nobeno noč posebne sile več padlo, vender vselej ga je bilo zjutraj nekoliko novega.

„Zdaj nama pa res lahko še dosti naredi,“ pravi Gašper peti večer tovarišu, ko sta zopet sedela pri ognji in pušila. Vidiš, da ga mora v nižavah debelo ležati, ker ni nobenega človeka sem gori. Gotovo ne morejo poti napraviti. Treba je skrbeti in tako gospodariti z živežem, da nama ne poide. Razdeliti ga morava na več dnij in ne več, kakor toliko, kolikor pride na dan, smela bodeva porabiti.“

Kakor je Gašper nasvetoval, tako se je storilo, celo tabaka se ni smelo več pokaditi na dan, kakor toliko, kar se ga je odločilo. Jela sta pot delati, in naredila sta je vsak dan nekoliko. Jože je navezal krpelje na noge, pa je gazil. Čeravno ni šel vsak dan sneg, padlo ga je vender že toliko, da ga je bilo dosti. Hribje, doline, kotli, drevje, vse je bilo pod snegom; ko je prišel deseti dan, ni se videlo izpod kolibe nikamor, kakor naravnost kvišku. Bil je pa to lep dan, prikazalo se je solnce in tako prijetno je sijalo; jasno je bilo in krasno podnebje!

Ko je bilo delo dokončano, zakuri Jože na ognjišči in pravi: „Veš kaj, Gašper, zdaj bi ga pa imelo dosti biti, če ne, nama bode vse pošlo. Moke ni več kot za petkrat skuhati, zabele še toliko ne, kruh nama je potekel, tabaka imava ravno še za dva dni, treba je in zadnji čas, da se kako obrne na bolje. Čeravno sva vsak dan gazila in pot delala, vender nimava več narejenega in pregaženega, kot tri četrt ure hodá. Do doma, do prvih vasij je pač le daleč v tem času.“

„Zdaj mislim, pravi Gašper, da se bode popolnoma zvedrilo. Nocoj je že dokaj bolj mraz, kakor je bilo do zdaj. Obnebje je bilo danes prav podobno, da ostane lepo vreme in moje noge mi tudi upanje dajó. Ni se bati hudega, ne bova od lakote poginila. Ni me pogreblo, ko sem bil jedenkrat sam štirinajst dnij zapaden, pa naju tudi zdaj ne bo. Takrat mi je že vse poteklo, ko sem prišel zopet z ljudmi v dotiko. Vsak dan sem gazil in delal pot, pa nikamor nisem mogel, vedno sem se tako utrudil, da sem padel zvečer na slamo, kakor snop in sem spal kakor klada, čeravno nisem vedel, kaj bode prinesel prihodnji dan. Nobene stvari nisem več imel, ko sem bredel petnajsti dan v snegu; že prejšnji dan nisem več užil kot zadnjo peščico turščinih

žganjcev, nezabeljenih, neosoljenih. Slab sem bil, kot otrok, ko so me dobili štirje delovci v snegu. Prišli so, ker so vedeli, da sem zapaden. Že noč se je delala, ko smo se naleteli. Trudni so bili, kakor jaz, vendar lačni ne in ne tako premrtih udov kot jaz. Prinesli so živeža s sábo. To bi bil moral videti, kako mi je šel v slast črni ovseni kruh in brinjevec, ki so ga imeli s sábo! Pa kako dolg je bil tisti čas! Zvečer sem prve dni žlice delal, dokler še nisem pričakoval slabega, zadnji čas pa se mi ni več ljubilo strgáti in obrezovati, ker dan me je utrudil. Ako tedaj nisem poginil, tudi zdaj ne bova. V dveh dneh gotovo pridejo in nama prinesó moke pa družega s sábo.“

Jože je bil utolažen.

3.

Stari drvar se je nekoliko zmotil. Tisti dan, ko je mislil, da morajo ljudje iz nižave priti, padel je zopet sneg, vendar samo v gorah, a nikogar ni bilo. Drvarja nista vedela, kako je niže doli, ker jima je svet zaprlo. Ko sta sedela brez večerje in brez tabaka, jame Gašper zopet pripovedovati prigodbo iz preteklih dnij.

„Jedenkrat,“ pravi, „ko so me imeli prav hudo zavaróvanega in nabranega, otel sem se prav čudno. Bilo je to že poznejša leta mojega skrivanja. Tedaj se je že govorilo in reklo, da sem kakor divja zver v nevarnosti. Lovači so mislili, kakor sem ti že pravil, da mi ni nič za človeka, ako bi ga tudi ubil. Bog vedi, kako se je zanesla ta govorica med ljudi. Res je bilo samo to, da sem se vselej branil, kolikor sem se mogel, ako mi je prišla nevarnost za hrbet, toda vedno sem se bal, da bi koga nesrečnega ne storil. Bežal sem, če sem mogel, ako je pa prišlo, da sem moral moč rabiti, se ve, ni bilo drugače, kakor na ta način se rešiti. Marsikrat sem katerega lovača podrl na tla, pa sem izginil. Da mora človeka na zadnje tako na pol divje življenje mrzeti, to si lahko misliš. Dostikrat mi ni bilo več mari, če bi jim tudi prišel v roke; zato sem se držal, kakor brez vse skrbi pri kmetih. Ljudje pa so mislili, da nima nikdo več toliko srčnosti, da bi me ugrabil. Jeli so mi, kakor sem rekel, posebno moč pripisovati; te vere jim nisem hotel jemati. Čim neumnejši so bili in nevednejši v tej stvari, toliko bolje je bilo za me. Ako je vam prav, meni tudi, mislil sem si; in res mi ni škodovalo, da so imeli biriči in lovači nekak strah pred mano. Ko bi tega ne bilo in one prazne vere v neko posebno moč, katere pa jaz nikdar imel

nisem, in prepričanja, da bi jaz birača ali lovača tudi usmrtil, ko bi se drugače rešiti ne mogel, ujeli bi me bili. Ravno takrat, ko sem se s sekiro branil, bi me bili zvezali in peljali uklenenega, ako bi me ne bila samo njih neumna vera rešila. In kako lahko bi me bili dobili v klešče! Le poslušaj, kako je bilo.“

„Znano mi je nekoliko,“ pravi Jože, „ako meniš tisto, na kar sem te oni večer opomnil. Otrok sem še bil, igrali smo se birače, lovače in skrivače, in tedaj sem nekje slišal, kako jo je Gašper upihal, ko so ga ravno mislili zgrabiti. Pa le povej, take reči pa rad sliši nas jeden, če tudi po dvakrat in še po večkrat.“

„Pri Podkritu sem bil v najemu,“ začneja Gašper. „Drva sem presekoval in cepil pred drvarnico. Kakor veš, Podkrit ni imel nikdar hlapca, za polje se ni posebno brigal, vozaril je, in ona je imela tako rekoč vse gospodarstvo v rokah. Njega ni bilo doma tisti dan, peljal je nekam, kaj vem kam, čreslo. Proti noči je bilo; sam sem bil na dvorišči, ona je v kuhinji imela delo, dekla pa v hlevu. Z dvorišča se ne more na več krajev bežati, kakor ti je znano. Ravno predno se je noč naredila, prileti deklica, jedna Potkritovih otrok, iz vasi in beži k materi v kuhinjo. Pravi jej, da je prišlo več možakov na vas. Ženi se je čudno zdelo, da na večer dekletu neznani ljudje prihajajo. Otroci pač vsacega domačega človeka poznajo. Prileti k meni in mi pove neprijazno novico. Ko se ozrem komaj dobro na to in ono stran, kam bi bilo bolje skočiti, vidim jih že na dvorišče prihajati. Sekiro sem še v rokah držal, nisem je dejal iz rok. Kakor bi me bilo nekaj pognalo, naravnost med možakarje sem jo udaril, sam nisem vedel, zakaj. Menda mi drugam ni kazalo skočiti, ker je bilo prepozno. Na obe strani sem mahal s sekiro, kakor bi hotel vse pobiti; lovači pa so stali in nobeden ni imel toliko srčnosti, da bi me bil zgrabil ali da bi bil udaril po meni. Kogar bi bil zadel, to je res, ta bi bil dosti dobil, in tega se je menda vsak bal. Prišel sem skozi vse, kolikor jih je bilo, da se me ni nobeden dotaknil. Ko sem bil nekoliko od njih, sem pa kar izginil. Oni so si očitali jeden drugemu, da ti pa ti bi ga bil lahko prijel. Če si tak, bi ga bil pa ti, rekel je zopet oni, ki se mu je reklo, da me ni. Ljudem domačim se je pa dobro in tudi čudno zdelo, kako je bilo mogoče uiti. Tako ga ne bodo več imeli, dejali so, dobro, da je ubežal. Jaz sem jo potegnil naravnost na rovte, in nikdo ni vedel, kam me je dalo, noč me je prikrila. Slišal sem pozneje, da še za mano niso

šli. Ko sem se zakopal na nekih svislih v seno, jele so mi rojiti čudne misli po glavi. Skoro sam nisem mogel verjeti, kaj se je zgodilo, da je bilo to sploh mogoče. Strah me je preletel pri mislih, da bi bil lahko katerega presekal, ko bi ga bil zadel, in zelo sem bil vesel, da se kaj takega ni zgodilo. Nikdar več bi ne bil imel mirne vesti, ko bi bil kriv, da sem koga nesrečnega storil. Od tistega časa pa se mi zdi, da lovačem ni bilo več toliko mari za me, kot prej. Zdelo se mi je in nisem se motil, da rajši vidijo, ako ne nalete náme, kakor ko bi se imeli trgati z mano. Pravili so mi tudi dobri prijatelji in znanci, da je tako in da mi ni treba drugega storiti, kakor toliko ogibati se, da jim ne pridem ravno pod nos. Tako ima človek časih srečo, ker to ni bilo drugega kakor moja posebna sreča, da se je takrat vse tako izšlo.“

4.

Še dva dni sta minula, dvanajstikrat se je noč naredila; v kolibi ni bilo več živeža. Vse je pošlo.

„Kaj bode jutri, Gašper!“ pravi Jože.

„Sneg bova zopet gazila,“ odgovori oni.

„Samo, če ga bova mogla! Jaz sem že zdaj sestradan, da se komaj po konci držim, v usta pa nimava kaj nesti. Tega ne morem umeti, kako naju morejo toliko časa pustiti, saj jim mora pamet dati, da ni drugače, kakor da pogineva, ako nama ne pomagajo iz tega zapora.“

„Res je, ali stvar je taka. Ko je začel sneg iti, nikdo ni mislil, da bi ga toliko padlo. Midva sama, kakor veš, tudi ne. Zdaj zadnje dni sem, ko se ga je toliko nabralo, mu človek več kos ni. Gotovo že pot delajo, ali dalje ne morejo, kakor midva ne; vender zaradi tega nama obupati še ni. Če ga je ravno včeraj in danes zopet dokaj padlo, vender zdaj ne gre več. Morebiti so bili že danes ljudje blizu naju, da pa niso več mogli dalje. Ako se tako vzdrži, kakor je zdaj, gotovo jutri ne bova več sama spala. Vodo pristavi in tisti planinski mah, kar ga je tu pod klopjo, da se bode skuhal. Ker drugega ni, mora to dobro biti; vsaj želodec se bode nekoliko ogrel, če več ne. Jutri zjutraj pa precej s svitom vred na noge.“

„Škoda, da sva zajčje kosti požgala, zdaj bi se lahko juha naredila iz njih, ko bi bile. Ali ko bi se vsaj kaka žival prikazala, da bi jo puhnil, naj bi že bilo, kar si bodi!“

„To se ve, dobro bi bilo, ali ker ni, pa ni.“

Nekdo je poleti jedenkrat nekaj planinskega mahu prinesel in ga pustil pod klopjo. Zdaj je bil dober. Jože ga je skuhal in popila sta drvarja grenko pijačo. Trinajsti dan sta bila že v snegu in slabo se jima je godilo. Hud mráz je nastopil; prazen želodec ni mogel greti telesa, tudi moči ni bilo, kolikor bi se je bilo potrebovalo. Od lakoti je hotelo telo opešati. Kmalu popoldne pa se je vse preobrnilo. Prigazili so nekateri možje do tja, do kamor je bilo prehojeno, do kamor sta drvarja gaz imela narejeno. Ti so povedali, da v nižavah še ne hodi dolgo tako hudo sneg, samo zadnje dni ga padlo debelo; poprej je sicer šel, vendar le po malo. Prej ni nikdo mislil na Gašperja in Jožeta, zdaj pa jim ni bilo mogoče pregaziti. Že včeraj so bili trije zelo daleč, a vrniti so se morali, ker jih je noč hotela prehiteti. Tudi ni nikdo mislil, da bi bilo v gorah tako zapadeno, kakor je, sicer pa ni nikdo poskušal iti v goro; vsak je odlašal, da drugi pot napravijo. Jedino to, ker se je raznesla vest, da so nekateri drvarji zapadeni, in da jim živež gotovo poteče, prisililo je župana, da je ukazal naglo iti pot delat. Razdelili so se ljudje, ker na več krajih so bili zapadenci, zato jih je moralo na vse strani nekaj gaziti, in sicer kakor je bila daljava po trije, po pet in po več.

Drobiž.

1.

O konci vrat in kvišku oči,
 Srcé plemenito pa glava bistra!
 Takó, prijatelj, pravimo mi,
 „S trebuhom za kruhom!“ je gaslo filistra.

2.

Ko dobro napasen vznak ležiš,
 Krepák, brez skrbi in v dobri volji,
 Svetá se božjega veseliš. —
 On izmed vseh se ti vidi nabolji.

3.

Preumno in modro vam se zdi
To naše ubogo telo narejeno.
Kakó? tri sto bolezni dobí
Lahko, a zdravje imá le eno!

4.

Po logih cvetóčih, po gajih nekdaj
Iskali smo mi mladí poezije;
Po blatu, močvirji je iščejo zdaj,
Iz luže, gnojnice najlepše jim sije.

5.

Življenje vam kažem, kakor je res,
Umetnik, samó že dosti je čudno, —
A prosimo tudi kaj lepega vmés,
Vse ni hudobno, grdó in ostudno.

6.

Pisatelj, naróda malega sin,
Kaj moreš velicega ti spisati?
Tu ni imenitnih vprašanj, bolečin,
Ki mogle bi ti gradiva dajati.

7.

A nekaj slovenski pisatelj ti
Pa vender imaš gotovega v roki:
Za slavo boj pretežák ti ní,
„Med samimi slepci je kralj enooki.“

8.

Roké in obraz umije si kmet,
Lepó se napravi, ko ide k maši;
Svét tudi je vaš opravek, za vzgled
Vzemite si kmeta, pisatelji naši!

9.

Sloenci smo kaj učeni možjé,
Z jezikom se vkvarjamo korenito;
Srp brusimo vedno, kedaj pa užé
Začnemo žeti rumeno žito?

10.

Pustimo že tiste starinske smeti,
Nič pravega v njih ne najdemo záse;
Recimo: Slovenije bilo ni,
Slovenija bodi! — Na večne čase!

Boris Miran.

Jedinstvo slovenskih dežel od VII. do XIII. stoletja.

Spisal Simon Rutar.

(Dalje.)

IV.

Kakor smo že rekli, stopila je bila po prihodu Slovencev na mesto starega Norika Karantanija (Carentania, Carinthia, Karentriche, Korutane, Gorotan). Čeravno se navadno trdi, da to ime izvira od keltskega *car* = pečina, ali *caran* = pokrajina, vendar je čudno, zakaj je to ime postalo baš po prihodu Slovencev, torej v dobi, v kateri se ne more več govoriti o keltskih prebivalcih Norika. In zakaj se je staro, poprej veljavno ime Norik tako najedenkrat pozabilo ter zamenilo s čisto drugačnim, ako niso bili temu vzrok novo prišli Slovenci? Iz Pavla Dijakona vsaj vemo, da njemu, za njegovo dobo dosta izobraženemu, ni bil znan izvir tega imena in da ga je izvajal od imena staronoriškega mesta Carnuntum blizu današnjega Petronell v dolnji Avstriji: „in Carnuntum, quod corrupte vocitant Carantanum.“ (De gestis Langobardorum V. 22). Torej keltsko izvajanje tega imena nikakor ne more biti stalno.

Meje slovenske Karantanije pa niso bile prav tako obširne, kakor one rimskega Norika. Na zapadu zavzemala je pač vzhodni del Tirolske skoro do Eisacka. Ali na severu pripadal jej je od današnje Salcburške le Lungau in vsa gorenja Štajerska (brez okrožja Aussee). Vztočne meje Karantaniji bile so iste, kakor Noriku, in tako tudi južne, le da je tu vse Gorenjsko in Dolenjsko stalno pripadalo Karantaniji. Južni del Notranjskega prišteval se je Japydiji ali Carsiji (Kras), severni pa Carniji, pozneje goriški grofiji. Primorska in srednja Istra, Goriško in Frijulsko, te se sicer niso smatrale za karantanske zemlje, ali bile so vendar upravno s Koroško združene, ker so tudi po njih Slovenci stanovali.

V tem zmislu ohranil se je nam stari popis Karantanije na pergamentu v Bernu: „Carinthia provincia est modica Germaniae in

Europa. Habens Pannoniam ab oriente. Ab occidente Italiam. Danubium a Septemtrione. Dalmaciam et Salmoniam (Slavoniam) a meridie. Montibus in una parte cingitur et in alia mari adriatico terminatur et est terra fertilis in multis locis habundans feris pecunibus et jumentis," etc. ("Sl. Glasnik" V. 90.)

V okrožji teh granic osnovali so bili Slovenci avtonomne županije, ki so bile pa le časih in malo odvisne od velikega župana ali vojvode. Obri jih pri tem niso čisto nič ovirali, akopram so jim dali mnogokrat občutiti svojo surovo silo in nadsilsko okrutnost. Kakor nobeno nomadsko ljudstvo, tako tudi Obri niso uredili svojega gospodstva pravno, stalno in povsodi jednako, nego zapovedovali so Slovence le faktično, kakor n. pr. Skiti Medijancem, ali Mongoli ruskim velikim knezom. Obri so bili torej zadovoljni, da so dobivali od Slovencev davek in vojniki. Ali še tega jim niso dajali prostovoljno, nego Obri so si morali siloma poiskati in sami vzeti, česar so potrebovali. V ostalem pa so si bili Slovenci in Obri še celo prijatelji ter so se mnogokrat skupno bojevali. Tako se Obri tudi niso utikali v avtonomne posle slovenskih županij. Kadar so se Slovenci ojačili in združili, odleglo je obersko gospodstvo, ali časih popolnoma prenehalo. (Muchar, Geschichte Steiermarks IV. pag. 277.)

Nekaj takega se je dogodilo za vlade mogočnega Samona (623 — 662). O tem junaku imamo dva zelo različna vira: istočasni ali tuji *Chronicon Francorum* Fredegara in domači, dve sto let mlajši spis salcburškega anonyma „*De conversione Bajoariorum et Carantanorum*“. Prvi imenuje Samona „frankovskega kupca“, ali kakor razlaga Palacky njegove besede, „oboroženega gosta“, morda doma iz polabskih Veletov. Anonymus pa imenuje Samona „karantanskega Slovence, doma iz Karantanije“. Da Samo ni mogel biti Frank, ne priča le njegovo slovansko ime, nego tudi njegova osebna neodvisnost od frankovskih vladarjev. Da je bil Samo frankovski vazal ali državlján, izvestno bi ga bil Dagobert reklamoval in zahteval, da prizna njegovo nadvlado iz tega uzroka, a ne iz tistega, katerega navaja Fredegar. Tudi bi bili Slovani težko zaupali tujcu vodstvo svoje usode.

Samo torej osvobodil Slované od oberskega jarma, kar priča, da njih moč ni bila tako strašna in neužugljiva, kakor se splošno misli. Ali katere Slované je osvobodil Samo? Po vzgledu českých zgodovino-piscev smatra se dan danes Samova država kakor zveza slovanskih zemelj na severni in južni strani Dunava (Krones, Oester.

Gesch. I. 252). Ali vsi Slovani niso potrebovali jednako Samove pomoči. Že Šafařík poudarja (II. 331, 341), da so Obri najbolj stiskali Slovence ob Dunavu in da so morali ti vse one grozovitnosti prebiti, o katerih pripoveda Fredegar. Te Slovence v doljni Avstriji in zapadni Ogerski osvobodil je torej Samo in nad temi je tudi gospodoval. Morda je bilo središče Samove države ravno tam, kjer poznejše Velikomoravske, t. j. v Devinu (Theben) blizu Požuna. To mnenje pa nikakor ne izključuje možnosti, da je Samo razširil svojo oblast tudi nad českimi in karantanskimi Slovenci. Da je Samo tudi Slovincem zapovedoval, vidi se iz tega, ker so Franki tudi Langobarde naščuvali proti Samonu. Ali kaj velikega niso mogli Longobardi opraviti, ker njih zgodovinar Pavel Dijakon o tem popolnoma molči. Tudi je treba pomisliti, da so slovenske župe navzlic Samovi nadvladi in navzlic njegovemu varstvu ostale svobodne kakor poprej in da se torej o Samovi vladi ni nič čutilo na slovensko-langobardski meji, kar bi bil Pavel izvestno zabeležil. Ker so bili podunavski Slovenci najbližji sorodniki karantanskih Slovencev, in ker je Samo tudi Slovincem zapovedoval, imel je Anonymus pravico imenovati Samona „karantanskega kneza“.

Da Samova vlada nad Slovenci ni bila trdna, stalno urejena, priča nam najbolje to, da je z njegovo smrtjo izginila tudi njegova zvezna država. Ob Dunavu dobili so Obri zopet svojo prevago in postavili celo ob reki Kampi svoj utrjeni „hring“. Ali zaradi njih zveze z Bavarci zavojščil je na nje Karol Veliki uspešno ter jih potisnil nazaj do Rabe (780). Kmalu potem uniči Karol popolnoma njih moč 795—798. Tega popolnega uničenja niso bile krive le Karlove vojske, nego bržkone tudi kuga, ki se je bila med Obri porodila. Zato pravi Nestor o njih: „Vsi so poumrli in nijeden Ober ni ostal“, ter v Rusiji je navaden pregovor: „Poginili so, kakor Obri“. Nekateri Obri so izvestno tudi čez Tiso k Bolgarom pobegnili. („Hunnis trans Tizam fluvium fugatis“, Einhardi annales ad an. 796.)

Malo pred poginom Obrov izgubili so tudi Slovenci svojo svobodo. L. 774. uniči Karol langobardsko kraljevstvo v Italiji in razširi meje svoje velike države do Slovencev. Vsakdo je lahko izpredvidel, da ne bode tudi njim dolgo prizanašal. Ravno ob istem času pozove akvilejski patrijarh Paulin II. svojega dobrotnika kralja Karola, naj si podvrže še Slovence, da jih bo mogoče pridobiti za Kriščevo vero, kakor poprej nemške Sase. Karolu je ta misel dopadla

in l. 788. pošlje svojega sina Pipina na Slovence. Ti se niso znali zložno in skupno braniti proti tako mogočnemu sovražniku. Po kratkem boji bile so pojedine čete premagane in razkropljene ter do l. 789. vsi Slovenci podjarmljeni. Pri tej priliki podvrže si Pipin tudi vso Istro, Liburnijo, severno Dalmacijo in Panonijo (vso še le l. 796). Tako so izgubili Slovenci svojo svobodo in morali zamenjati svoje stare poganske običaje za nove krščanske. Ves njih život se je izpremenil in njih narodna samosvest je bila v veliki nevarnosti.

Mnogo srečnejši so bili panonski Slovenci. Akopram so bili Franki l. 796. tudi Panonijo svoji državi priklopili, vendar se njih moč v njej ni bila nikoli utrdila. Le v severozapadnem kotu stare Panonije in v vzhodnem delu pobrežnega Norika ugnezdili so se bili Franki stalneje, ker tu je osnoval Karol Veliki Vztočno marko in izročil v upravo posebnim krajinskim grofom. Toda tudi njih moč je pešala za Ljudevita Pobožnega, zlasti ko se njegov sin Ljudevit Nemeč po l. 830. ni toliko pečal za Bavarsko in z njo združene vztočne dežele, nego začel više hrepeneče naklepe gojiti. Od tega časa dalje imel je knez Mojmir dosta prilike svojo deželo utrditi in razširiti. Središče njegove države moralo je ležati blizu izliva Morave, ker je po njej dobila ime Velika Moravska. Glavni grad te države imenujejo fuldski letopisi l. 869 in 871: „Urbem antiquam Rastizi“ (Rastislav, naslednik Mojmira 846—870); ter „illam ineffabilem Rastizi munitionem et omnibus antiquissimis dissimilem“. Isti letopisi povedo nam l. 864. tudi ime grada: „Donina (Děvin), id est puella“. Česki (Šafařík II. 461) in nemški zgodovinarji iščejo navadno ta Devin v današnji Moravski, dasiravno leži pri roci misliti na še danes obstoječe mesto Devin (Theben) blizu Požuna, kajti prav tu je bilo središče Velike Moravske (prim: Krones, Grundriss der österr. Geschichte I. 164 in nasl.) Saj imamo dosta dokazov, da je ta država ležala v severni Panoniji (n. pr. Constantin Porphyrogenet in bjo-graf škofa Klementa iz X. stol.). Sploh se priznava (Krones l. c.), da je bila severna meja Velike Moravske Dija (Thaya) in južna Drava. Najlaže si torej mislimo njen obseg, ako rečemo, da je ležala v mali ogerski nižini, torej zavzemala tudi dunajsko kotlino.

V Veliki Moravski započelo je bilo ne le samostalno politiško življenje, nego tudi lastna duševna izobraženost, ki dela čast slovan-skemu in zlasti slovenskemu imenu, in katero je uničila nemška

zavidnost ter madjarska surovost (900—906). Koliko je to tudi na karantanske Slovence vplivalo, ne da se nikakor določiti, ker nimamo nikakeških virov. Gotovo je le toliko, da se je tudi med Slovenci po nekaterih krajih v slovanskem jeziku sv. maša brala (in to še do XV. stoletja) in mnogi slovenski nadpisi z glagolico (n. pr. v gradu Sevnici, v Dornbergu, Kamnjih i. t. d.) pričajo, da so bili tudi Slovenci vzprejeli od sv. Cirila izumljeno (ali popravljen) pismo. Toda italijanski in nemški vpliv bil je premočen in ni pustil glagolici do razvitka ter obče veljave. Počasi so pozabili težko glagolsko pismo in poprijeli se latinice, ali s tem tudi latinščine in nemščine, tako da je Trubar mislil, da pred njim ni noben človek slovenski pisal.

(Dalje prihodnjič.)

Samostanski zvon.

Nocoj pa samostanski spet
Zapel je zvon bridkó,
In pel je v sneg in pel je v led
Takó otožno in glasno!

Pač glas njegov je resen bil
In žalostno temán,
Kot pel bi smrtno pesen bil
In nosil jo čez plán!

Pred mnogim časom zadnjikrát
Takó je tožno pel,
Ko od sveta poslednji brát
Slovó je tiho vzél!

Od tákrat pa se zmajal je
Zvoniku trdni zid,
In mraz in dež uhajal je
Podirat ga, kropit!

In javljat mu usodni hip,
Ko mesto teh zidín
Zavladal bode prah in sip —
Minulih dnij spomin!

Zamán se mu upirali
Stebri mogočni so,
O saj se prej podirali
V tihoti nočni so!

In z njimi, pal je v mrzlo noč
Iz stolpa zvon nocoj
In si zvonil je padajoč
Otožno konec svoj!

—b—

Luterski ljudje.

Povest.

Spisal Janko Kersnik.

II.

Mädchen mit dem rothen Mündchen,
Mit den Aeuglein süß und klar,
Du mein liebes, kleines Mädchen,
Deiner denk ich immerdar.

Heine.

Bilo je prejšnje leto konec junija, ko se je naš slikar sprehajal nekega lepega popoldneva po senčnatih vrtovih krasnih vil, katere se vrste na široko okrog Rima od mestnih vrat „Porta del popolo“ do mostú „Ponte molle“.

Delal je bil že mnogo časa neutrudljivo ter pripravljaval večjo sliko, s katero je mislil stopiti v prvič pred širše kroge. Slika je bila skoro dovršena; duševno in telesno utrujen iskal je slikar danes v krasni, cvetoči prirodi novih močij.

Zašel je na sprehodu v goste, umetno nasajene loge, kateri se vrste za vilami, in dospel daleč od mesta na mali grič, od koder je oko neslo pogled do daljnih modro bliščečih se sabinskih gorá. Dolgo je stal pred košato pinijo, in misli hitele so mu daleč, daleč preko planin.

Koraki po mali stezi iz doline navzgor vzbudili so njegovo pozornost, in kako se začudi, ko ugleda deklico, spehano in razburjeno, hitečo po stezi proti njemu.

Tudi ona je osupnila ugledavši tujca slonečega ob piniji.

Pa le prvi trenutek.

Osoba mladega moža ni bila, da bi se je ustrašil človek, in če je tudi mlado dekle.

Obstala je par korakov pred njim, ki jo je uljudno pozdravil, ter ga ogovorila:

„Gospod, zgrešila sem pravi pot v gozdu; povejte mi, prosim, kodi pridem najhitreje do vile Borghese?“

Slikarja je nenavadno srečanje prijetno iznenadilo. Deklica imela je komaj šestnajst let, in čeravno je bila drobnega, skoro otroškega

života, kazalo je njeno vedenje vendar nekakovo samosvestno sigurnost. Govorila je v čisti vlaščini, a slikar, zaradi mnogoletnega bivanja na Vlaškem in občevanja z mnogimi tujci dobro znajoč glasove vlaškega jezika, sodil je takoj, da je tujka.

„Dovolite, da Vam sam pokažem pot; prosim, idiva tu doli!“ dejal jej je, in stopil na njeno stran.

Šla sta nekoliko korakov molče drug poleg drugega; ona nekako v zadregi, hoče li pričeti razgovor, ali ne, on vesel te izpremembe na sprходу. — Opazoval je od strani lepi, sedaj malo spehani obrazek dekličin, in potem zopet naglo pogledavši elegantno njeno opravo, sodil je, da vsaj kaka markesa ali kontesa tiči v njej.

Naposled vendar ona, čuteča, da ne gre tako dolgo molče stopati jeden tik drugega, povpraša:

„Je-li še daleč do vile?“

„Skoro pol ure, gospodična! Kako ste zašli tako daleč?“

„Sprehajala sem se popoldne po parku in potem šla v gozd. Našla sem krasno, staro manjoliho, in to sem risala, in potem, ko se naveličam in se ozrem okolo, nisem znala več pota. Gozd je tako gost!“

„A, Vi risate?“

„Da, za kratek čas!“ dejala je ona otročje.

„Oprostite moje usiljevanje,“ meni on; ker naivno odkritosrčno pripovedovanje storilo ga je pogumnega, „in dovolite mi, da vidim Vašo lepo manjoliho!“

Jeden trenutek šinila je nekova svojeglavna poteza deklici čez ustni; a le za trenutek.

„Morda Vi tudi risati ali slikate?“ reče ter ponudi radovednemu slikarju svojo risalno knjižico, katero je nosila v roki.

„Tudi, pa ne za kratek čas!“ pravi on smeje.

Deklica se ozre vanj; dozdevalo se jej je, da se tujec norčuje. A ta je pregledoval knjižico.

„Drvo je lepo risano, gospodična, pa glejte tu doli ta veja ne pristuje vsej podobi; če je morda tudi v prirodi taka, tukaj vendar kazi podobo.“

Obstala sta za trenutek.

„Dovolite,“ reče slikar, ter zbrise ono vejo in v kratkih potezah dá risani manjolihi drugo podobo.

„Gledite, ali ne čutite, da je tako pravilneje?“

Deklica pogleda risanje in potem slikarja, ki je z resnim obrazom stal pred njo.

„Da, res je,“ reče, a potem jej šine misel v glavo: kaj ima ta človek moje risanje popravljati, in mala rudečica jo oblije. Skoro je bila razžaljena.

Slikar zapre knjigo; opazil je utis na dekličinem lici in povpraša:

„Ali sem Vas razžalil?“

„Ne!“ méni ona, in ko takoj potem obrne oko v mladega moža, tudi ni bilo več sledu o prejšnji misli.

„Idiva dalje, gospodična, že sva blizu Vaše vile!“

„Ali že!“ reče ona; skoro bi bila pristavila: „škoda!“

Molčé sta stopala dalje; na ovinku se je pokazalo ozidje lepe vile.

Slikar je med potom že večkrat pobijal misel, da pozve, kdo je njegova spremljevalka; prišla mu je nehoté ta misel, a zavrnil jo je sam; zanimalo ga je bolj, pustiti v svoji domišljiji večji krog kombinacijam; srečanje je bilo nenavadno, prijetno in je imelo nekaj romantične barve, če tudi malo; čemu torej še to odbijati? „naj mislim, da je vsaj pricesinja, katero spremljam,“ dejal je Kosan sam pri sebi. Čudil se je skoro, da je tako domač ž njo.

„Tukaj je vila Borghese,“ reče on, ko sta bila dospela malo ne do vhoda v park.

Tiho in mirno je bilo okolo; granati in girandole cvele so po vrtni meji, in tihoto je dramil le časi lahki večerni piš, ki je zazibal košate pinije onkraj pota.

Deklica ni odgovorila.

Obstala sta pri železnih vrtnih vratih in ona mu poda roko ter reče z mehkim, prijaznim glasom:

„Hvala Vam, gospod!“

Hotela je še nekaj pristaviti, a ko je dvignila oči in so se srečale s slikarjevimi, omolknila je in zarudela.

Slikar je v prvič polno videl njene oči. Pregrelo ga je nekaj, sam si ni bil v svesti, kaj. Držal je njeno ročico in hotel se posloviti z daljšim stavkom, a dejal je le: „Z Bogom!“ In potem, — ali je bilo to posledica misli: saj je več ne vidim, in ne pozna se tudi ne; ali pak je hotel mladi mož res nekoliko več poezije za denašnjo

srečanje, ali morda celo sam ni vedel, zakaj in kako se je zgodilo: — objel je drobno stvarco z levico in ustna njijina so se srečala jeden trenutek.

Rudeča kot roža izvila se mu je deklica, in ne več ožrši se stekla po peščeni poti proti vili.

Kosan je stal prvi trenutek kakor v sanjah za gosto mejo.

Vzdrami ga ženski glas, ki je prihajal iz veže, do katere je dospela deklica.

„Kje, si bila tako dolgo, Olga?“

Bili so domači, slovenski glasi, kateri so udarili poslušalcu na uho. Dvignilo ga je kvišku, kakor bi hotel mejo preskočiti, in v prvem hipu bi bil kmalu na glas zakričal: „Čakajte, gospodična, jaz tudi govorim slovenski!“

A storil tega vendar ni; ob čelo se je udaril ter dejal: „Glej ga bedaka; kaj se nisem mogel predstaviti!“

Tako so ga bile te slovenske besede osupnile — saj skoro pet let ni nobene slišal, — da še dekličinega odgovora ni bil čul. V tem pak sta odšli obe v hišo.

Uveril se je, da je zdaj prepozno iskati novega znanstva in vrnil se je proti mestu. —

Sklenil je med potem, da vsakako pozve, kdo in od kodi so ti ljudje, ki slovenski govoré v vili Borghese. Da je njegova znanka princesinja, tega si ni več domišljeval, a koliko ljubša in zanimljivejša mu je bila zdaj!

Nekaj dnij je imel Kosan toliko opravila, da ni mogel izvršiti svojega namena ter povprašati in pozvediti po svojih rojakih, in ko je teden pozneje pozno popoldné, — kajti ves dan je lazil po gozdih in parkih okolo vile Borghese, da bi našel svojo znanko — ko je pozno popoldne stopil z malo tesnim srcem v vilo in dobil hišnika samega, razodel mu je ta uljudno, a ne tako obširno, kakor si je želel slikar, — da so stanovali tukaj nekaj dnij Nemci, „Tedeschi“ dejal je mož, a da so že odpotovali proti domu. Imena pak je bil Vlah že pozabil.

Nejevoljen vrnil se je Kosan. Mnogokrat obšel ga je spomin onega sprehoda, in tudi pozneje, ko je lepi uspeh prve njegove slike na razstavi prinesel mu mnogo, mnogo lepih dnij, — onega lepega popoldneva pri vili Borghese ni mogel pozabiti.

(Dalje prihodnjič.)

T o l a ž b a.

j tiho, tiho, sladko dete moje,
Bolezen grda vzela je slovó;
Žari se zopet blede lice tvoje,
Jasni se kálno, mračno ti okó.
Razvédri si obráz,
Moj sinek, v kratek čas
Pri postelji sedé ti mati poje.

Le molči! Zima zunaj še razsaja,
Goló je drevje, gólo je poljé;
A led se že v svečana solnci taja,
Po vrtilh sneg je ves izkopnel že.
Za starko zimo zád
Že skriva se pomlád,
In čaka, da pobegne že iz kraja.

Ko pride ona trosit svoje cvetje,
Tedaj pa, hajdi, s skočno ven nogó!
Na polje, v gozd, kjer kosovo se petje
Razlega, kjer vijolice cvetó.
Vse zemeljske stvari,
Kar koli jih živi,
Razveseljuje zlato mladoletje!

I midva bodeva se veselila,
Po mehki mladi travi létala;
Metulje bova pisane lovila,
Cvetice brala, vence splétala.
Tedaj, nič se ne boj,
Presrčni sinek moj,
Pozabljeno bo vse, kar sva prebila!

Boris Miran.

Med gorami.

Podobe iz 1— pogorja.

Spisal dr. Ivan Tavčar.

II.

Kako se mi ženimo!

Kobalov Toma je ležal na travniku ter poslušal brenčanje muh in bučel, katere so se obešale po cvetji okrog njega.

Ko pa je Kobalov Toma obrnil svoj pogled proti tako zvanim slepim linam na vaškem stolpu, obletavala je ravno mnogobrojna tolpa črnih kavk cerkveni ta stolp. In potem so se vsedale kričeče ptice na stolpovo streho, na „rože“ okrog lin, na jabolko nad linami, na križ nad jabolkom in še celo na petelina nad križem. Tu sedeč izpuščale so tožne svoje glasove proti sinjemu nebu, sede le jedna pri drugi, ter se pritiskavale jedna k drugi. Časih poleteli sta dve pa dve v zrak, zibali se v modri višini ter konečno kakor kamen izpustili se v globočino med čebljajoče krdelo na stolpa svetli strehi. „Ženijo se!“ vzdihnil je Toma.

In iz slepih lin zavila sta jo v istem hipu dva vitka sokoliča, šinila v ozračje ter se ondu kakor streli podila tjà in sem.

„Ženita se tudi!“ vzdihnil je Toma.

Tako vzdihujoč imel je prepričanje, da bi morda ne bilo napačno, če bi se ženil tudi sam, kakor se ženijo kavke in sokoliči po zraku. Bil je jedini sin, dolga niso imeli, ali oča je bil star, in gotovo se ne bode branil odložiti bremena, katero je že tako težko prenašal na svojih plečih! Star mož in hud mož je bil in dobri naš Toma tresel se je pred njegovo besedo, kakor se trese pri najmanjši sapici trepetlika v prosu. Pa ženitev je konečno potrebna vsakemu človeku, kdor hoče pustiti kaj otrok za seboj, kadar umrje. V tistem trenutku je našemu Tomi nehoté prešinila prijetna misel možgane (ki niso bili prebistri!), da ima Primoževa Rezika lepše oči kakor katero koli dekle v vasi. In bolj ko je premišljeval, bolj se mu je

videlo potrebno, da mora ravno Reziko vzeti. Dote ne bode imela, ali kdo pri naši hiši po tej vpraša! V hladno mehko travo položil je kodrasto svojo glavo, zatisnil oči in v tej stvari se mu je vse tako naravno zdelo, da je pričel glasno govoriti.

„Vzeti jo moram! Sedaj že ne morem drugače, da jo vzamem! Kaj pa, da jo bom vzel! Nespameten bi bil, če bi je ne! Že njena usta so mi všeč, kadar jih pogledam. Prav taka so, kakor grah, cvetoč spomladi. Bog ve, kje je dobila te oči! No, pač jo moram vzeti!“

Tedaj je prihajal nekdo po stezi. Ko se je Toma z zadovoljnim, širokim svojim obrazom vzdignil, stala je ravno tik njega — Primoževa Rezika, z belim predpasnikom in belimi rokavci, lepa in rudeča kakor cvetoči mak! Tomi pa se je raztopil ves pogum, v lase je šinil s široko svojo roko ter zastokal nerodno:

„Vroče je, Reza, vroče!“

Obstala je pred njim. In če je imel količkaj razuma v zapuščenih svojih možganih, moral bi bil iz bliščečega njenega pogleda soditi na to ali ono.

„Ni mraz, ne!“ dejala je sladko.

„To bode rastlo žito, če malo dežja porosi!“ In zopet si je mešal z roko po gostih laséh.

„Dober, bi bil dež, dober!“

Debelo je gledal in ni vedel, kaj bi govoril.

„Če dežja ne bo, bo pa — suša!“

„Že mogoče!“ odgovorila je tiho.

Oni skoro jezno pravi:

„Kaj te kavke počenjajo okrog cerkve? Včeraj je naša mavra storila telička in isto tako črn je, kot ona sama! Pa saj vem, da se ti mudi! No jaz bom pa še malo poležal tu v travi. Mehko je in dobro mi dé!“

In zopet se je vlegel v travo in jezen je bil sám na sé in solze so mu stopile v oči, ko je gledal za dekletom, katero je počasi odhajalo po travniku.

Ali nikar ne mislite, da je bil naš Toma vedno tak. Prišlo je poletje. Neko nedeljo napil se je v gostilni, pretepel Polonovčevega Matijčka, opraskal lica Kovačevemu Pavlihi, končno pa zlezel na skladovnico pri Primoževih ter Reziki povedal, da jo hoče vzeti. In deklé se ni ustavljalo in prepričana sta bila oba, da se morata vzeti. —

Drugo jutro je Tomo prav zelo glava bolela. Klaverno je sedel tik mize in še jesti ni mogel. Stari Kobal pa se je grdo držal.

„Lepega otroka imava, Neža!“ dejal je srdito, pretepača, ponočnjaka, in grdega malopridneža! No, pa tako se ne bo živelo več, če ne sva berača, preden prideva v grob, Neža!“

In hlastno je zajemal iz skleda ter gledal kakor osat.

„Po jedi se praznično napravi! Lazarjev Jakopè pride takoj in potem gresta k Zakobiljekarju pod Goro. Včeraj sem govoril s starim in dejal je, da ti da svojo Fránico. Imela bo dvanajst sto dote. Hotel sem imeti še dva letna voliča, a o teh se še nisva dogovorila. Dal jih bo tudi!“

„Zakobiljekarjevo Fránico! To naj vzamem?“ zaječal je Toma. „Kozé so jej razrile obraz in grda je tudi!“

„Ali bodeš z njenim obrazom davke plačeval?“ zatogotil se je oča. „Grde so vse, kadar so stare! O lepoti se nihče ne redi!“

„In tudi rasena ni, kakor . . .“

„A meniš, da jo boš zavolje njene rasti jemal? Vzel jo boš zavoljo tistih dvanajst sto in zavoljo letnih voličev, ki ti jih bo pripeljala pod streho. Zdaj je konec besedij; glej, da zlezeš v praznično obleko!“

In Toma je tiho odšel, mehák kakor poparjen kruh ter zlezel v praznično obleko. Kmalu potem prišel je tudi Lazarjev Jakopè. Bila je to dolga, koščena prikazen, z zvitim obrazom. V mladosti je godel, a sedaj so mu bili izpadli zobje, tako da več gosti ni mogel. Po vsej fari slovel je za imenitnega snubača. Kjer sta se hotela dva vzeti, utaknil je Lazarjev Jakopè gotovo svoje kosti vmes, ter porahljal pot, vodečo do cerkvenega oltarja.

Tudi danes je bil prišel, in kmalu sta jo rezala z našim Tomo po dolini proti Zakobiljekarju pod Goró. Po poljih dozorela je bila ravno pšenica, in v dolgih vrstah žele so vaška dekleta zlato klasje. Stopivši iz vasi dejal si je Jakopè klobuček „po strani“, tlesknil z dlanjo ob dlan ter izpustil iz svojega grla ponižen poskus skrhanega ukanja.

„Tako, zdaj vsak vé, da se ženiva, Toma!“

Ravno tik pota želi so na farovski njivi. Med žnjicami opazil je Toma z bistrim svojim očesom po svetlobelih rokavcih Primoževo Reziko. Hotel je hitro mimo. Ali Jakopè, ki je imel slabo navado, da je rad burke uganjal na račun svojih „ženinov“, postal je pri njivi.

„Hoj, dekleta!“ vzkliknil je, „predzadnje leto svojega življenja rad izgubim, če bi vas smel takole gledati do sodnega dne! Toma, sem glej in bodi svojemu očetu pokoren! Dekleta pogledajte ga, danes je tak, jutri bo pa — tak! Ženiva se in zala sva oba! Pod Goró nama raste rožmarin, in midva sva pa taka, da ga utrjava, kaj ne, Toma! No k Zakobiljekarju greva po lepo Franico in v adventu smo doma! Juú!“

In kolovratil je dalje. V tistem trenutku se je pa Primoževa Režika prav globoko s srpom urezala. In ko je držala prstek kvišku, kapala je rudeča kri od njega in obrazek postal jej je tako bleđ, da so tovarišice menile, zdaj pa zdaj zapustiti jo mora zavest.

* * *

Kadar pridejo snubači v pogorji v hišo, tedaj se dela vse, kakor bi nikdo ne vedel, čemu so prišli. Z resnim obrazom govoré se najnespametnejše laži.

Dospevši pod Zakobiljekarjevo na holmu stoječo hišo, postalo je resno obličje Jakopetovo. Na njivi pod vrtom želi so Zakobiljekarjevi. Ko sta naša znanca mimo prišla, dejal je Jakopé važno:

„Noó!“

In mati Zakobiljekarica vzdignila je suhotni svoj obraz iz klasja, ter je nedolžno pogledala.

„Kam pa?“ vprašala je.

„Na Ščetino!“ odgovoril je Jakopé. „Menda greva prav?“

„Prav gresta, prav!“ In sklonila se jo zopet v klasje in pridno žela, kakor da sta to dva tujca, ki jej ne napravljata nikakih skrbi. In vse drugo je tudi želo in se delalo, kakor bi ničesar ne vedelo, dasi je prejšnji večer oča Zakobiljekar glasno povedal, da pride jutri Kobalov „našo Franico snubit.“

V nizki sobi čepel je Zakobiljekar. Pri oknu je prežal, kdaj prideta snubača. Ko ja je videl prihajati, izvlekel je izza podobe na steni staro Blaznikovo pratiko in prebiral jo s tako pazljivostjo, da niti ni čul, ko sta onadva vstopila. Že v veži kričal je Jakopé svoj „noó“ in stopivši v sobo dejal je še jedenkrat: „Noó!“

Na to je pa Zakobiljekar tudi dejal: „Noó!“

K mizi sta se vsedla, Tomi oblil je pot čelo in lice. Hišni gospodar pa je ročno odhitel iz sobe ter izostal dolgo časa. Konečno je zopet prišel in prinesel je veliko skledo suhega mesa in mogočen

hleb belega kruha. In to vse postavil je pred naša znanca ter ja potem resno vprašal:

„Kam pa vender gresta?“

Povedati moramo tudi, da se je bil v tem preoblekel, in da je nosil sedaj praznično belo srajco.

„Kam greva?“ odgovoril je Jakopè. „Pogledat sva prišla, kako. pri vas solnce sije.“

Na to pa je z resnim obrazom pričel:

„In živina? Ali se Vam dobro ravna?“

„Bo že!“

„In letina? (Tu si je Jakopè odrezal velik kos kruha.) „Ali ste zadovoljni ž njó?“

„Bo že!“

„Kaj pa zdravje pri hiši?“

„Bo že!“

„Od hiše se ve da ničesar ne prodaste?“

„Ne vem.“

Tedaj so se vrata odprla in Franica pogledala je sramežljivo v sobo.

„Oča, zakurila bom!“ rekla je tiho.

„Le zakuri, le!“ —

In zginila je zopet.

V tistem trenutku pa je Jakopè izprevidel, da se ima pripraviti k napadu. Brez vsacega uvoda zakričal je hipoma:

„Oča, dvanajst sto bo premalo! Voliči morajo biti!“

„Ne vem!“

„Kaj?“ — in Jakopè se je delal strašno srditega — „Vi jih ne daste? Toma, pojdi sem! Vi jih ne daste? Toma, pojdi ven!“

In Toma je odšel in stopil v vežo. Ondu se je vsedel na ognjišče. Dekle nalivalo je lonce ter sedaj pa sedaj obračalo dopadljive poglede k njemu. Toma je bojzljivi svoj obraz sukal proti okajenemu, sajastemu stropu.

„Pravijo, da bi se vzela!“ vzdihnil je in pot mu je stopil na čelo.

„Se pa!“ odgovorila je ona sladko ter izlila korec vode v velik lonec pred sabo.

„Ali bo za krave!“ vprašal je tesno.

„Junico imamo in tej vsak dan kaj skuhamo!“

„Tako, tako! Moj oča imel bi rad pri doti še dva letna voliča! A tvoj jih dati neče!“

„Kaj! Dati neče!“

„Pravi, da ju ne da!“

„Bomo videli!“ In dekle vrže togotno korec v škaaf ter srdito odide v sobo.

„Ali je res, da jih ne daste, voličev, oča?“ Potem pa se jej vlije studenec hitrih besed iz ust in naštevata je, koliko mu je vsako leto prislužila, koliko poslov mu prihranila, koliko je trpela, koliko vode prenesla, krav pomolzla, rezanice pripravila; kako je kopala, žela, stradala, slabo obleko nosila, in Bog ve, kaj še vse prebila! Svoj dokaz pa je sklepala s solzami, ki so se jej kot lešnik debele vsule po licih, tako da je stari konečno vender dejal:

„Naj bo, naj, gresta še voliča!“

Pred adventom potem praznovalo se je glasno ženitovanje in zakon privezal je Kobalovega Tomo za večno k Zakobiljekarjevi Franici! —

* * *

Dve leti kasneje stala sva jaz in Toma na vrtu pod našo hišo ter zrla v vas, kjer se je zopet praznovalo šumeče ženitovanje. Piskali so godci in vse je hitelo k cerkvi, kjer se je poročevala Primožova Rezika z Brentačevim Janezom. Bogat ženin je bil to, nevesta pa revna, in prav ničesar mu ni prinesla k hiši. Govorilo se je, da že več let ni bilo tako zale neveste. Med svāti je bil tudi Lazarjev Jakopè; ukal je in bil dobre volje. Vtikal je piščal med svoje čeljusti, da bi kaj zagodel — a tudi danes se mu ni hotelo posrečiti. Ukal je in pravil vsakemu, kdor je hotel slišati, da je tudi to ženitev „napravil“.

„Ali si zadovoljen v zakonu?“ vprašal sem Tomo.

Gledal je k cerkvi v dolino. Ko pa se je k meni obrnil, prilezla mu je debela solza iz očesa.

„Kaj hočem? Franica res ni najgorših jedna. Ali če pogledam otroka, ki ga imava, ima ravno taka lica kot drugi ljudje!“

Obrisal si je oči ter odšel. Gospod Bog pa se ga je usmili in obsul ga je s celo tolpo lepih, dobro rejenih otrok, katerim se čisto nič ne vidi, kakšno lice ima mati, ki jih je rodila. —

Statistične črtice o kranjskem prebivalstvu 1881. leta.

Spisal Evgen Lah.

Geografična leža kacega kraja in okolica, ki ga obdaje, sta za njegove prebivalce velike pomembe in skoro ravno tiste važnosti kot za vsacega posameznega človeka leža in soseska njegovega posestva. Obe prouzročujeta, da ima njegovo posestvo večjo ali manjšo vrednost, od obeh je odvisen mnogovrsten uspeh, ki ga ima človek na različnih krajih z jednim in istim trudom, z jedno in isto delavnostjo; obe slednjič podajata večjo ali manjšo gotovost v lasti. Kakor ni vse jedno, če leži hiša na živahnem trgu velikega mesta, ali pa na samem v zapuščenem kotu, ravno tako ni vse jedno, če obdajejo stanovanje celega ljudstva bogato obljudene dežele, ali pa če je kako ljudstvo osamljeno in okrog in okrog obdano od zapuščenih krajev. Kaj družega je, če obdaje kako deželo visoko gorovje, kaj družega, če je s sosednimi deželami po ravninah v neposredni dotiki. —

Važen faktor je tudi omika. Čim omikanejši je namreč narod, tem bolj obljudena je po navadi dežela, v kateri prebiva. To je tudi naravno. Zelo omikani francoski narod n. pr., pri katerem so že vse vede in umetnosti bogato razvite, pri katerem lepo cveteta industrija in poljedelstvo, gotovo lahko preskrbuje več ljudij z delom, kakor pa narod, ki stoji na nizki stopinji omike. Tega nas prepriča tudi statistika. Akoravno imata n. pr. Francoska in dežela donskih Kozakov jednako daljavo od ekvatorja, torej tudi precej jednake klimatične pogoje, prebiva vendar na Francoskem 69 ljudij na 1 kv. km., pri donskih Kozakih pa samo 7. — Zadnja številka, akoravno primeroma že zelo majhna, se vendar pri jednaki širini na sibirskem vzhodu še tako zmanjša, da prebivata tam največ po dva človeka na 1 kv. km.

Kako je s prebivalstvom na Kranjskem?

Kranjska, ki zavzema s svojimi 10.000 kv. km. štirinajsto mesto od sedemnajstih provincij avstroogrske monarhije, stoji glede absolutne populacije 481.200 ljudij tudi na 14. mestu. Samo Dalmacija s svojimi 476.000, Koroška s 348.000 in Solnograška s 163.000 dušami zaostajejo za njo.

Veliko zanimljivejša je relativna populacija. Tu zavzema Kranjska 11. mesto v celi vrsti. Menj obljudene kot Kranjska s svojimi 48 ljudmi na kv. km. so le še: Hrvatska, Sedmograška, Dalmacija, Koroška, Tirolska in slednjič Solnograška. Nadnormalno relativno populacijo, to je več kot 59 ljudij na kv. km. imajo v Avstriji le: Dolenja Avstrija, Šlezija, Česka, Moravska, Primorska, Gališka in Górenja Avstrijska. Vse druge provincije, med njimi tudi Kranjska, imajo podnormalno relativno populacijo.

Kako je prebivalstvo Kranjske po različnih okrajih razdeljeno? Če ne uštevamo Ljubljane, kjer prebiva na 1 kv. km. skoro 1000 ljudij, je najbolj obljuden Kamniški (politični) okraj s 64 ljudmi na kv. km.; za njim sta jednako obljudena okraja Krško in Ljubljanska okolica z 59, potem Črnomelj s 55, Litija z 52, Kranj z 51, Novomesto z 49, Postojina s 46, Kočevje s 36, Logatec z 32 ljudmi na 1 kv. km. Najmenj obljuden, s 24 ljudmi na kv. km., je najgorovitejši Radovljiški okraj.

V primeri s povprečno številko vse Avstrije vidimo torej, da je nadnormalno obljuden samo Kamniški okraj, normalno Krški in okraj Ljubljanske okolice, podnormalno pa vsi drugi.

V primeri s predznajnim štetjem ima največji narastaj Ljubljanska okolica, namreč za 4 ljudi na 1 kv. km. Za 3 ljudi na kv. km. so narastli: Kočevski, Litijski in Logatski okraj; za 2 Novomeški in Kamniški, za 1 Krški in Črnomaljski, jednak je ostal Postojinski, zmanjšala sta se pa Kranjski in Radovljiški, vsak za 1 človeka na kv. km.

Ker število rojenih povsod na Kranjskem prevladuje nad številom umrlih v letu, nam je uzroka temu zmanjšanju iskati le v izseljevanji. Sploh pa kaže Kranjska narastaj nekoliko več kot 2 ljudij na kv. km.

V primeri z narastajem družih avstrijskih provincij je Kranjska na 10. mestu. Največji narastaj, 20 ljudij na kv. km., kaže zopet Dolenja Avstrijska. Manjši narastaj kot Kranjska, to je po 2 ali

1 človeka na kv. km. imajo: Dalmacija, Hrvatska, Sedmograška, Solnograška, Koroška, Tirolska in Ogerska.

Razloček med najbolj obljudenim Kamniškim in najmenj obljudenim Radovljiškim okrajem še ni tolik v primeri z razločkom v drugih provincijah. Tako živi na Tirolskem v najbolj obljudenem okraji osemkrat, na Českem sedemkrat, v Bukovini in na Solnograškem šestkrat, v Dolenji Avstriji brez Dunaja, v Gališki, Šleziji in Štajerski petkrat, v Dalmaciji in Górenji Avstriji trikrat, v Moravski in Kranjski pa še ne prav trikrat toliko ljudij, kot v najmenj obljudenem kraju. — Kranjsko prebivalstvo je torej precej enakomerno razdeljeno. —

Še večji je razloček med najbolj in najmenj obljudenim okrajem v Avstriji sploh. Najbolj obljudene okraje imamo v Avstriji v industrialnih, najmenj obljudene v gorovitih planinskih provincijah. Najbolj so obljudeni česki in šlezki okraji: Rumburg, Gablonz, Reichenberg in Freistadt s 366, oziroma 269, 254 in 250 ljudmi na kv. km; najmenj pa solnograški, tirolski in gorenještajerski okraji: Zell am See, Tamsweg, Imst, Landeck, Lienz in Lietzen z 12, oziroma 13 in 15 ljudmi na kv. km. Najbolj obljudeni rumburški okraj ima torej relativno skoro 31krat toliko ljudij, kot najmenj obljudeni solnograški okraj Zell am See.

Zanimljiva je razmera med številom moškega in ženskega prebivalstva. Na Kranjskem prebiva 231.000 moških in 250.000 žensk, na 1000 moških pride torej 1081 žensk. Ta razmera ni posebno ekstremna, če pomisljamo, da pride v Šleziji na 1000 moških 1109, v Moravski 1107 žensk, na drugi strani pa v Sedmograški 994, v Slavoniji le 992 žensk na 1000 moških.

Na Kranjskem prevladuje ženstvo najmočnejše na Kočevskem, namreč za 5000, tu se ve da najmenj 3000 Kočevarjev nima zaradi kupčije stalnega bivališča. Sicer največji razloček, namreč za več kot 3000, je v Kranjskem okraji; nad 2000 znaša še zmerom v Ljubljanskem, Kamniškem in Črnomaljskem okraji, nad 1000 v Krškem, Novomeškem, Logatskem in Radovljiškem okraji, pod 1000 le v Litijškem okraji. Več moških kot žensk, namreč za kakih 400, je samo v Postojinskem okraji.

Porók je bilo lani na Kranjskem 3259, in sicer razen 3 protestantovskih in 3 pravoslavnih vse rimskokatoliške; židovske ni bilo nobene. Največ porók, namreč 850 je bilo, kakor naravno, pred

pustom februarja meseca, najmenj, namreč nobena, v postnem marciji in le 4 v adventnem decembru. Največkrat, namreč v 80%, vzela sta se fant in dekle, potem vdovec in dekle v 13%, potem fant in vdova v 5%, najmenjkrat pa, namreč v 2%, vdovec in vdova.

Največ porok je bilo v okraji Ljubljanske okolice, namreč 392, torej vsak dan še po več, ko po jedna; potem zelo jednako, še zmerom pa nad 300, v Krškem, Kočevskem, Novomeškem in Kranjskem okraji; nad 200 pa jih je bilo potem še v vsakem drugem okraji, razen Ljubljanskega mesta in Radovljiškega okraja, kjer pride na vsak drugi dan po jedna poroka. —

Rojenih je bilo lani na Kranjskem 17.827 otrok, med temi 52% moškega in 48% ženskega spola. Nezakonskih otrok je bilo od teh le 8%, in sicer dobri 4% moškega, slabi 4% pa ženskega spola. Mrtva na svet prišla sta samo 2%. —

Največ otrok je bilo rojenih v okraji Ljubljanske okolice, najmenj v ljubljanskem mestu.

Največ, namreč 1733 otrok ali skoro 10%, je bilo rojenih meseca marcija, najmenj namreč 1315 ali le nekaj nad 7%, meseca avgusta. Več otrok ženskega kot moškega spola je bilo rojenih samo v juliji.

Izmed novorojenih otrok so bili 404, to je dobra 2%, dvojčki. Izmed teh 202 slučajev sta bila v 59 dvojčka oba moškega, v 82 slučajih jeden moškega, jeden ženskega, v 61 slučajih pa oba ženskega spola. Trojčki lani na Kranjskem niso bili nikjer rojeni.

Umrlo je lani na Kranjskem 13.281 ljudi, torej za 4546 menj, kot jih je bilo rojenih, imed teh dobrih 51% moškega, in slabih 49% ženskega spola.

Največ ljudi, namreč 44%, umrje v starosti do 5 let. Izmed teh jih je 60% moškega in le 40% ženskega spola. Od petega do dvajsetega leta jih umrje 10%; v tej starosti prevladuje sploh, posebno pa od 15.—20. leta, število žensk. V starosti od 20.—34. leta umrje skoro vsako leto več moških kot žensk; od 34.—54. leta je število precej jednako; od 54.—64. leta prevladuje močno število žensk, od tod dalje pa ves čas moški spol. Vender je bil lani najstarejši kranjski ženski mrlič 97 leten.

Največ ljudi je umrlo lani januarja meseca, namreč 1310 ali pa 10%; najmenj, 900 ali še ne prav 7%, pa junija meseca. Več žensk kot moških umrlo je samo v novembru.

Največ ljudi je umrlo v okraji Ljubljanske okolice, najmenj v Radovljiškem okraji. Število umrlih je bilo pa sploh po vseh okrajih manjše, kot število rojenih. Le ljubljansko mesto dela zaradi občne bolnice v tem obziru izjemo. —

Na Kranjskem jih je umrlo lani navadne smrti 88 %, vsled epidemij 10 %, silovite smrti pa slaba 2 %, izmed zadnjih trikrat več moških, kot žensk. — Od teh je bilo 32 samomorov in sicer pri 25 moških in pri 7 ženskah. —

Lani je bilo rojenih 3·8 % vsega prebivalstva, umrlo jih je pa 2·8 % torej je narastlo prebivalstvo za 1 %, kar je zelo dosti, če pomisljamo, da je sicer narastlo prebivalstvo od predzadnje do zadnje štetve, to je v teku najstih let, še ne prav za 4 %.

Ako primerjamo dosedaj omenjene številke rojenih in umrlih na Kranjskem s povprečnimi številkami lanskega leta v Cislajtanijski splohi, dobimo sledeče razmere: Dobra 2 % rojenih Cislajtancev sta bila kranjska, ravno tako dobra 2 % umrlih. Vsaki jednointrideseti, ki umre v Cislajtanijski silovite smrti, je Kranjec, in ravno tako vsaka jednoštirideseta Kranjica. Vsaki devetinosedeseti cislajtanski samorilec je Kranjec, in vsaka jednoinsedemdeseta samorilka Kranjica.

Vsakih 30 minut je rojen in vsakih 40 minut umre kak Kranjec. Ker je v Avstriji sploh vsakih 22 sekund kdo rojen in vsakih 32 sekund kdo umrje, je torej vsaki dvainosedeseti rojeni in vsaki petinsedemdeseti umrli Avstrijanec Kranjec.

Od 26 cislajtanskih velikih mest z več kot 20.000 prebivalci, pripada Kranjski samo jedno namreč Ljubljana, — s 24.613 prebivalci. Po 6 tacihi mest imata Gališka in Češka, po 3 Moravska, po 2 nižja Avstrija in Primorska, vse druge provincije po 1, jedina Koroška nobenega. Translajtanijska ima 20 tacihi mest, od katerih jih pripada 17 Ogrski, 2 Hrvatski, 1 pa Erdeljski.

Razen Ljubljane ima Kranjska še 13 manjših mest, in sicer 7 na Dolenjskem, 4 na Gorenjskem in 2 na Notranjskem, nad 20 trgov in 3263 vasij. Vsi ti kraji se delé v 345 občin, od katerih je samo 5 takozvanih „velikih občin“ z več kot 5000 prebivalci: Ljubljana, Sv. Mihael-Stopiče pri Novem Mestu, Vrhnika, Žužemberk in Krško.

V primeri s sosednimi deželami je to število majhno imenovati, ker ima po prebivalstvu veliko manjša Koroška 4, Štajarska 7 in Primorska celo 21 velicih občin.

Na Kranjskem imamo blizu 80.000 hiš v katerih stanuje blizu 100.000 strank. Na vsako hišo pride torej po 6 oseb in na vsako stranko po 5 glav — kakor v Avstriji sploh.

Razen malega števila protestantov, grških orijentalcev in židov, vseh skupaj komaj kakih 300, so vsi Kranjci rimski katoliki. V tem obziru jih samo še Tirolci presezajo, s Solnogradčani so pa skoro jednaki.

Bajke in povesti o Gorjancih.

Spisal J. Trdina.

3. Gospodična.

Mihovski grad je spadal med največje in najmogočnejše v deželi. Grajski gospod je peljal svojo gospo k oknu in jej rekel: Veseli se, ves svet, kar ga od tod vidiš, je božji in najin. Gospa veli: Dobro vem, da je vse to božje in najino, ali se veseliti vender le ne morem. Molila sem doma, hodila sem dosti tudi po božjih potih, ali Bog ni hotel uslišati najine želje, da bi nama podaril ali hčer ali sina. Jaz sem se zdaj že postarala in le predobro čutim, da bom nevarno zbolela.

Gospa se je kmalu po tem ulegla in je ležala sedem let in sedem mesecev. Vsi sloveči zdravniki so hodili jo zdraviti ali je niso mogli ozdraviti.

Gospa pogleda skozi okno na zeleni hrib in veli: Nekaj mi pravi, da bi bila gotovo srečna, če bi se sprehodila po naših prelepih Gorjancih.

Gospod pa jej odgovori žalostno: Preljuba moja sirotica, kako se boš sprehajala po Gorjancih, ko se ne moreš sama niti na postelji obrniti!

V grad pride star gobav berač. Hlapci zakriče: Poberi se hitro od tod, da ne nalezajo gob naša bolna gospa.

Gospa pa se oglasi: Ne gonite mi od hiše reveža. Ali ne veste, da so reveži božji prijatelji in naši zagovorniki pri Bogu? Dajte mu pečenke in vina in pripravite mu tudi gosposko posteljo.

Berač se v gradu najé, napoji in naspi. Predno odide dalje, dobro gospo prelepo zahvali in veli: Náte za slabo povračilo gorjanski koren. Rastel je sedemdeset in sédem sežnjev pod zemljo. Pomogel je do zdaj še vsakemu, kdorkoli si ga je na život privezal. Zdravemu da moč, da ga noben junak ne more premagáti. Komur je umreti, živi od njega tri dni dalje, nego mu je namenjeno. Bolniku odžene bolezen, nekateremu za zmerom, nekateremu vsaj za sedem let. Ta koren Vam bo dal jakost, da se pojdete, ako Vas bo volja, lahko še danes na Gorjance sprehajat.

Gospa poskusi čudni koren, skoči zdrava na noge in gre na Gorjance. Pride do studenca in zajame vode.

Kupica se počrni.

Gospa izlije strupeno vodo in koraka dalje. Pride do družega studenca in zajame vode.

Kupica se zakrnavi.

Gospa izlije ukleto vodo in koraka dalje. Pride do tretjega studenca in zajame vode.

Kupica se zasveti in zacvete. Na vodi naredi se rudeč nagelj in bela lilija. Gospa pije in pijača zdi se jej slajša od medu in malvazije. Popije prvo kupico, čuti se bolj zdravo nego je bila pred boleznijo. Popije drugo kupico, čuti se bolj močno nego je bila pred boleznijo. Popije tretjo kupico, čuti se mlado, kakor je bila takrat, ko je šla s svojim gospodom k poroki.

Kupico položi v zeleno travo pa si zaviha rokave in si umije roke in obraz. Roke se jej pobelijo ko sneg, lica pa zarude ko poljski mak, in v vodi je sama videla, da jej je povrnil Bog vso lepoto prve mladosti. Skakljaje in prepevaje teče protu domu nazaj.

Gospod je stal pri vratih in vprašal služabnico, če ve, kdo je ta krasna gospodična, ki gre proti gradu?

Gospa je te besede slišala in se ga oklenila in rekla: Kaj me gledaš tako čudno, kakor da ne bi poznal svoje gospe? Saj sem vedela, da bom gotovo srečna, če se sprehodim po Gorjancih. Zdaj pa mi nekaj pravi, da nama bo podaril Bog tudi še sinove in hčere.

Gospod od samega veselja ni vedel, kaj bi počel. Napravil je velik obed in povabil nanj tudi svoje podgorske kmete. Podgorci so jedli in pili tako dolgo, da so nekateri še zdaj siti in pijani.

Bistri studenec, ki je pomladil grajsko gospo, pa se imenuje v spomin te prigodbe še dan današnji Gospodična.

4. Ukleti grad.

Sinu je zbolela mati. Šel jej je iskat zdravilskih zelij na Gorjance. Ko izdere iz zemlje sladko koreninico, zagleda miško.

Fant pozdravi miško: Dobro jutro, ne bodi kaj huda, da te nadlegujem. Zboleli so mi mati pa iščem jim zdravilskih zelij. Miška mu veli prijazno: Ti si dober sin in zato ti je dal Bog, da si tako dobro pogodil. Predno preteče štiriindvajset ur, bodo ti mati od te korenine tako ozdraveli, kakor da ne bi bili nikoli nič bolni.

Fant se začudi takim besedam in vpraša miško: Kdo pa si, da mi prerokuješ tako srečo in s pravim človeškim glasom?

Miška pravi: Jaz služim svoji gospé. Bog jo je kaznil, meni pa ni dalo srce, da bi jo bila zapustila. Ker pod zemljo ne bi mogla prebiti v človeškem telesu, prestvaril me je Bog v miško.

Fant se začudi še bolj in veli: Jaz te ne razumem. Razloži mi to skrivnost bolj na tanko!

Miška odgovori: „Prav rada. Poslušaj pazljivo, kako in kaj je bilo, pa me boš, mislim, lahko razumel in z menoj vred mojo gospo omiloval. Jaz sirota sem izgubila mater že za otročjih let. Usmilila se me je dobra gospa in me vzela k sebi. Ni me imela za podložno deklo, ampak kakor za svojo sestro. Moja gospa je govorila vse drugo po pameti, delala je vse po pravici, ali berače je na vso moč sovražila in jih gonila iz hiše z najgršimi besedami in pridevki. V hišo jej je prišel imeniten berač, sam Jezus Kristus. Kristus prosi gospo za dar božji. Gospa pa se zadere samopašno in veli: Misliš, da te ne poznam. Kaj skušaš uboge ljudi? Celi svet je tvoj pa te ni sram, da prosiš za kos kruha! Dobil ga boš takrat, ko bodo prebirali sv. pismo gorjanski pastirji, kar pa se tako brž ne bo zgodilo. To, vidiš, je bilo že pred več sto leti, ko ni znal še noben človek brati razen škofov in se ni učil sv. pisma še noben duhoven razen jedinega papeža. Zdaj lahko sam presodiš, kaj je moja gospa mislila. Hotela je Kristusu dati na pomen, da mu ne bo dala nikoli nič. Kristus je preklel predrzno gospo in rekel: Prekleta bodi ti in preklet bodi tvoj grad, dokler ne bodo začeli gorjanski pastirji prebirati in se učiti sv. pisma. Samo tak pastir bo utolažil božjo jezo in te rešil. O teh strašnih besedah se je zemlja potresla in požrla gospo in nje grad. Jaz sem to grozo od daleč videla in moja blaga gospa se mi je smilila. Tekla sem za Kristusom in ga lepo prosila, da bi smela

pri njej ostati tudi pod zemljo. Kristus me je pohvalil za to zvestobo in mi dovolil, da smem ostati pri gospi in da ne zadahnem, prestvaril me je, kakor sam vidiš, v miško. Jaz štrkam svobodno sem ter tja in ne trpim nobene sile. Moja uboga gospa pa dremlje na postelji. Po glavi jej rojijo strašne sanje, da neprenehoma ječi. Prebudila pa se bo še le takrat, ko pride nje rešnik: gorjansk pastir, ki bo tako učen, da bo prebiral sv. pismo. Strah me je, daj jej bo treba še dolgo čakati.“

Čuvši take novice začel je fant od veselja vriskati in skakati in je rekel miški: Potolaži se. Sv. pismo se nahaja že v marsikateri podgorski kolibi in prebiramo ga tudi že mi pastirji. Kolikokrat sem ga bral ali sam za se na paši ali pa doma pri bolni materi. Povej mi torej, kaj mi je še storiti, da rešim tebe in tvojo dobro gospo!

Miška se začudi in veli: Hvaljen bodi usmiljeni Bog, ki nama je poslal odrešenika. Ali vedi, da boš pomogel ne samo meni in njej, ampak tudi sebi. Moja gospa je samica in te bo vzela za moža in z njo dobiš tudi graščino in neizmerne zaklade, ki se v njej nahajajo. Kaj ti je še storiti, da prekletstvo od naju odstraniš, mi natančno ni znano. Pojdi z mano v grad, na mizi leže bukve, v teh bukvah boš našel — vsako skrivnost in tudi to, kako naju boš rešil.

Miška mahne z repom po ključku, ki je tičal v skali in skala se odpre na stežaj, kakor velika cerkvena vrata. Fant gre za miško, ki ga pelje skozi tako krasne izbe in dvorane, da po njegovi misli ni lepših niti v nebesih. Od zlata in srebra se je vse lesketalo in bliščalo, da mu je kar vid jemalo. Nikjer ni zapazil nič lesa, nič železa: vse pohištvo in orodje bilo je ulito iz najzlahtnejših rud in izdelano po vseh pravilih najvišje umetnosti. Fant je strmel in zijal; ves osupnen in omamljen po tolikih dragocenostih ni mogel nič govoriti, in skoro še dihati ne. Ko pa ga dovede miška v spalnico in zagleda na postelji spečo gospo, ga nje čudovita lepota tako prevzame, da je obstal, kakor da bi okamenel in se zamaknil, kakor da se nahaja v nebesih in zamika v božje obličje. S silo ga potegne miška v drugo izbo, kjer so ležale na mizi skrivnostne bukve.

Fant začne brati, ali komaj prebere pol strani, zruši se na tla in zajoka tako bridko, da si začne tudi miška solze brisati in ga vpraša, kaj ga je tako strašno zbolelo.

Fant pove miški, da ne more rešiti uklete gospe. Bukve govore, da mora biti odrešenik nedolžen, on pa je zapravlil svojo nedolžnost na paši že v dvanajstem letu.

Miški se je milo storilo, ko je videla, da bota morali z gospo še na dalje ostati pod zemljo, vendar jo je tolažilo upanje, da utegne priti v kratkem kak drug podgorski pastir, ki ne bo prebiral samo sv. pisma, ampak nosil še tudi angelsko oblačilo nedolžnosti. Fantu je rekla: Prav rada bi te dobro obdarila, ali zlato in srebro, ki ga povsod vidiš, ni moje, sama pa ti ne morem veliko dati. Razglejva smeti, ki jih je vrgla na dvorišče še moja gospa. Kar se najde v njih, se sme pobrati in odnesti brez greha. To pravico sem imela pri gospé zmerom.

Miška in fant prebrskala sta smeti in našla v njih bisero v dragih kamenčkov za več tisoč goldinarjev vrednosti. Vse kar sta našla, vzel je fant s seboj domov.

S sladko koreninico ozdravil je še tisti dan bolno mater, bisere in drage kamenčke pa je prodal in si kupil gosposko pristavo in veliko kmetijo. Oženiti se ni hotel nikoli, ker ni mogel pozabiti svoje uklete, zanj za vekomaj izgubljene ljubice.

Munkácsy.

V malem ogerskem mesteci Munkács porodil se je 10. oktobra leta 1846. sin ubogim roditeljem, ki gotovo tedaj še niso mislili, kako imeniten bo še ta njih sin nekdan na umetniškem polji. A roditelje mu je vzela revolucija 1848. leta in sirote se je usmilil strijc; vzredil je dečka in dal ga mizarstva učiti. Srce mladega dečka pa so mikale druge stvari, kakor mizarstvo. Vedno je v prostih urah risal in slikal in prihranivši si nekaj novcev, odšel je na Dunaj na slikarsko akademijo. Toda strogi akademični nazori mu niso nič kaj ugajali, sprl se je s profesorji in šel v Monakovo. Tam se je pri slikarji Franu Adamu kaj naglo izuril. Pozneje je šel v Düsseldorf, kjer sta na njega vplivala Vautier in Knaus, da se je poprijel slik iz vsakdanjega življenja. Leta 1869. zgotovil je sliko „Zadnje ure k smrti obsojenega“. Ta je bila tako izvrstna, da je umetniku prinesla mnogo slave. Dobil je za njo v Parizu zlato svetinjo.

To sliko je kaj dobro prodal in z denarjem odšel je leta 1872. v Pariz. Sreča mu je bila mila. Imel je vedno mnogo dela, bogato se je oženil in sedaj je eden najbolj čislanih umetnikov v Parizu, akopram je

tujec. Francoska republika počastila ga je s tem, da ga je leta 1878. imenovala za oficirja častne legije.

Te dni je na Dunaji razstava nekaterih njegovih del. Malokedaj se primeri, da bi bila razstava tako ugodna za razsodbo umetnikovo, kakor je ta. Kaže nam razvoj umetnika ne samo kot historijskega slikarja, nego tudi kot odličnega slikarja portretov, slik iz vsakdanjega življenja in iz raznih pokrajin. Obžalovati je le, da je nesrečna konkurenca med društvom umetnostij (Kunstverein) in društvom dunajskih umetnikov (Künstlergenossenschaft) prouzročila delitev razstave, kajti podoba „Krist pred Pilatom“, razstavljena je v umetniškem domu, druga dela pa v Schönbrunnski hiši v notranjem mestu. Kdor hoče n. pr. študirati samo zadnjo njegovo podobo „Krist pred Pilatom“, mora obe razstavi ogledati si, kajti skice in študije k tej podobi niso razstavljene tam, kakor podoba sama. „Krist pred Pilatom“ je podoba 2 sežnja visoka, 3—4 dolga; skupine figur so jako ukretne, razsvetljava fina, karakterizacija posamnih figur izborna. Slika se nikakor ne more prištevati bibličnim; strogo historična je, kajti Krista je umetnik karakterizoval čisto izvirno; ni se držal kanona, ki so ga postavili umetniki renaissance. Munkacsyjevi Krist je bolj blag človek, ki iz prepričanja trpi, kakor pa Bog; tudi nima konvencionalne svetlobe okolo glave in ne one božje lepote, kakor jo ima n. pr. Krist Tizianov. Vsa slika je bolj realistična, podobe farizejev so izvrstno individualno karakterizovane. Jedna najboljših podob je Pilat. Vidi se kako delajo možgani prebrisanega Rimljana, ki se trudi, da bi z razsodbo zadovoljil vladno in vprijočo množico. Tehnično je podoba izorno slikana; ko bi človek ne videl mnogih skic in študij, ki jih je napravil umetnik za to podobo in ki nam kažejo njegov trud, menil bi, da je igraje ustvaril to izvrstno umetniško delo. *)

Druge podobe razstavljene so v Schönbrunnski hiši. Posebno dopada skica za podobo „Milton in njegove hčere“, ker ima skoro finejši kolorit, kakor velika podoba, ki jo je umetnik po tej skici napravil. Tudi podoba „Zadnje ure k smrti obsojenega“ se jako občuduje; kaže nam, kako izvrsten umetnik je Munkacsy že bil, ko se je še vadil. V obče pa moram omenjati, da Munkacsy nikakor ne dela take senzacije, kakor Vereščagin, kar je pač lahko umevno. Vereščagin je zanimal vsacega, Munkacsy pa le bolj strokovnjake. Tudi je tvarina, ki jo obdeluje Vereščagin, preveč razločna od Munkacsyjeve, da bi se ta dva mogla lahko primerjati.

Jos. Vesel.

*) Primeri, kaj Jurij Šubic piše o tej sliki v „Ljub. Zvonu“ I. 513. Ured.

Slovenski glasnik.

Slovensko slovstvo. Zbirka ljubimskih in ženitovanjskih (!) pisem. Po raznih izgledih sestavil F. Haderlap. V Ljubljani. Založil in prodaja Janez Giontini. 1882, v m. 8^{ki}, 80 str. Cena 30 kr. Natisnila Kleinmayr in Bamberg v Ljubljani. Potrebnost svoje knjige g. pisatelj opravičuje tako: „nauk za spisovanje ljubimskih in ženitovanjskih pisem je iz dveh ozirov potreben, prvič za take, ki ne najdejo sami pravih besedij za svoje občutke, drugič za take, ki ne znajo popolnem pravilne slovenščine pisati ter iz tega vzroka iščejo izgledov. — Tak nauk ni pohujsljiv, kajti ženitovanjske pisma so same na sebi potrebne, ljubimske pisma pa so se pisale in se bodo tudi brez tega nauka, samo da bodo vsled tega nauka morda lepši in npravejši sestavljene, ko brez njega.“ — Knjiga ima v I delu začetne ljubimske pisma, v II. pisma srečne ljubezni, v III. pisma nesrečne ljubezni v IV. ženitovanjske pisma, v V. pisma o raznih prilikah in v VI. pesmi ljubezni (Preširnove, Jenkove, Vrazove, Orožnove, I. Zupanove, dr. Vošnjakove, Kastelčeve, Cegnarjeve in narodne), med katere je g. pisatelj prav po nepotrebnem največ svojih uvrstil; kajti kdor dan danes poje:

Kaj nuca mi pušele,

K' se hitro posuši

ali

V manirah ste takih zrejena,

Ko bla bi princez'nja rojena itd.

ta naj ne hodi med slovenske pesnike, ampak med kmetske fante, ki pod vaško lipo ukajo in pojó. V obče je knjižica dobro sestavljena in lepó natisnena. Spredaj jo lepša v barvanem tisku lična podoba kranjske Slovenke v peči.

G. Filip Haderlap dal je nedavno na svetlo vrhu te „Zbirke“ še naslednje tri knjižice:

Eno leto med Indijanci. Povest. V Ljubljani 1882, v m. 8^{ki}, 80 str. Cena 20 kr.

Pod Turškim jarmom. Povest iz vojske Grkov zoper Turke. V Ljubljani 1882, v m. 8^{ki}, 82 str. Cena 20 kr.

Črni bratje. Povest. V Ljubljani 1882, v m. 8^{ki}, 80 str. Cena 20 kr.

Vse tri priprostemu narodu slovenskemu namenjene povesti poslovenjene so prav po domače; Kleinmayrjev tisk je lep in razločen; vsaka knjižica okrašena je spredaj s čedno barvano naslovno podobo. Sploh smo z veseljem opazili, da Giontinijeva knjigarna, ki je tudi te tri knjige založila, zadnje čase vselej skrbi za to, da je vnjanja oblika njenim knjigam prijetna. Tedaj napredek tudi v tem oziru!

Navod o hmeljariji. Spisal Janez Hausenbichler. Tiskala „Narodna Tiskarna“. — Založil pisatelj. — Ljubljana 1882, v 8^{ki}, 20 str. Tej priprosto,

a zanimljivo pisani knjigi je namen, našega poljedelca pridobiti za hmeljarstvo ter poučiti ga, kako je ravnati s to kulturno rastlino. In kdo bi ne sadil hmelja, ki prebere to knjižico? G. Hausenbichler trdi, da hmelj v slabih letih trikrat toliko vrže kakor pšenica v dobrih! V Savinski dolini prišel je l. 1865. knez Salm z malim hmeljiščem, a zdaj obdeluje že 14 oral. Vsi slovenski hmeljarji v Savinski dolini pridelujejo na leto do 200 metričnih centov hmelja, za katerega skupijo do po 30.000 gld. in še več. Za našo okolico (Žalec), pravi g. H., je to lep denar, kateri ne koristi le posestniku, tudi ubožega prebivalca doleti marsikateri krajcar. Že otroci in ženstvo si pri obiranju prislužijo v 14 dneh skupno do 2000 gld., ker jim od mernika plačujemo po 6 kr. G. pisatelj trdi, da Dravsko in Savske polje, Kranjska in Goriška imata tej rastlini ugodno ležjo. Kdor hoče o hmeljarstvu kaj več zvedeti, obrne naj se do „Južnoštajerskega hmeljarskega društva“ v Žalci nad Celjem (Sachsenfeld bei Cilli).

Avstrijsko Primorje. Prestava (Jos. Cimpermana) iz nemškega: „das österreichische Küstenland“ od Karla Coroninija. Hilarijanska tiskarna v Gorici v 8^{ki}, 4 str. Čisti dohodek je namenjen bolnišnici v Gradu. Cena 5 kr. Lepa pesen, ki slavi avstrijsko Primorje, prišla je tudi v italijanskem in furlanskem prevodu na svetlo.

Postni list Janeza Krizostoma, knezoškofa Ljubljanskega itd. Natisnila „Narodna Tiskarna“ v Ljubljani 1882, 4, 8 str. List govori o posvečevanju nedelj in praznikov ter priobčuje navadno postno postavbo.

Postni list Jakoba Maksimiljana, kneza in škofa Lavantinskega itd. Tisk J. Leona v Mariboru 1882, v 4^{ki}, 7 str. Ta pastirski list govori o položaji, v katerem se vidni poglavar kat. sv. cerkve v rimskem mestu nahaja; razlaga zgodovinski postanek dedščine sv. Petra, opomina vernike k stanovitnosti v darežljivosti do sv. Očeta, „dokler se apostolski stolici oropani časni dohodki ne povrnejo“.

Nove stenske table za prvi pouk v branji, o katerih smo že v lanskem „Zvonu“ (I. 8. 510) govorili, dodelala sta ravno kar ljudska učitelja v Ljubljani gg. A. Razinger in A. Žumer. Od starih stenskih tabel se posebno odlikujejo po velikosti črk. Črke so tolike, da jih vsi otroci tudi iz zadnjih klopij lahko beró. Za vsako črko je posebna tabla. Na vsaki tabli je polovica pisane, druga polovica tiskane tvarine. Da si otroci laže zapomnijo glas črke, je na vsaki tabli upodobljena kaka stvar, ki se začenja z dotično črko. Tega do sedaj na stenskih tablah še nikjer ne nahajamo. Pisana tvarina je postavljena med črte (liniature), kar je jako ugodno za prepisovanje. Pisava črk in njih razvrstitev je vzeta iz Razinger-Žumerjevega „Abecednika“. Papir je jako močan in bel. Glede na te navedene prednosti te table priporočamo vsem slovenskim ljudskim šolam, da jih uvedo, ker so od visokega naučnega ministerstva za rabo v ljudski šoli že potrjene. Tudi cena je jako nizka, kajti vseh 25 tabel (po 76 cm visokih in 55 cm širokih) stane samo 2 gld. 50 kr. (pred kratkim v Pragi pri Tempskem na svetlo danih 18 nemških stenskih tabel velja 4 gld.). Dobivajo se pri gg. A. Razingerji in A. Žumerji v Ljubljani, Cojzova cesta, šolsko poslopje. Kdor bi pa želel imeti te table na debel papir napete, naj se ravno tam oglasi in dobi jih za 7 gld. (Tempskega veljajo 10 gld.)

„*Naša pesen*“. Nemšk list na Dunaji razpisal je meseca oktobra m. l. 100 cekinov nagrade pesniku za himno, iz katere bi avstrijski Nemci „in ihrer heutigen bedrängten Lage“ zajemali moč in tolažilo. Nagrada, za katero se je oglasilo 1570 pesnikov, bila je prisojena stud. med. Jos. Winterju za njegov „*Lied der Deutschen in Oesterreich*“, za pesen polno nemške rabulistike in zgodovinske neresnice. Ravno tisti list razpisal je z nova 100 cekinov nagrade najboljšemu napevu tej pesni. „*Naša pesen*“ v današnjem listu je slovenskega pesnika odgovor k Winterjevi pesni; zložena je v tisti meri kakor „*Lied der Deutschen in Oesterreich*“. Kakor se je našel slovenski pesnik, da je Nemcu možato odgovoril, tako se morebiti najde tudi slovenski skladatelj, ki „*Naši pesni*“ zloži primeren napev.

„*Narodni dom*“. To društvo je imelo 5. februarja v Ljubljani svoj prvi občni zbor. G. dr. A. Moschè je bil izvoljen za predsednika, v odbor pa gospodje: dr. Fr. Papež, advokat; Josip Kušar, trgovec in trg. zbornice predsednik; dr. V. Zarnik, advokat in dež. poslanec; dr. Karol vitez Bleiweis, primarij; Fr. Fortuna, trgovec in mestnega župana namestnik; P. Grasselli, dež. glavarja namestnik; J. Hribar, zastopa banke „*Slavije*“ načelnik; J. Murnik, trg. zbornice tajnik; V. Petričič, trgovec in mestni odbornik; prošt dr. A. Jarec; Ferd. Sovan, trgovec; dr. J. Starč, posestnik in c. kr. fin. prok. adjunkt. — V nadzorni odsek so bili izvoljeni gospodje: advokat dr. Munda, notar dr. Zupanec, trgovec Fr. Sovan ml., Janez Knez, in dr. Ivan Tavčar. Odbor je potem izmed sebe izvolil še posebni pravni in agitacijski odsek. — Društveni odbor namerava okoli 100.000 gld. nabrati z loterijo in s prostovoljnimi doneski, a še potrebnih drugih 100.000 na deleže vzeti na posodo, kateri bi se v 31. letih poplačali tako, da bi bil „*Narodni dom*“ potem lastnina „*Matice Slovenske*“. A da odbor doseže veliko in težko nalogo, katero si je postavil, treba bode vztrajne delavnosti in požrtvovalnosti po vseh pokrajinah slovenskih. „*Narodni dom*“ nam je potreben v Ljubljani, kakor ribi voda; brez njega se naše socialno, književno in umetnostno življenje, ki je zdaj stisneno v tako tesne stene, nikakor ne more razviti, kakor bi se gotovo razvilo, ako sodimo po zdanjih početkih. Slovenci v Ljubljani nimamo niti jedne hiše, v kateri bi se mogli dostojno postavljati, ter tudi na zunaj kazati, da smo vredni zastopniki naroda slovenskega. Najlepša narodna slovesnost v Ljubljani zaradi nedostatnih prostorov ostaje brez posebnega in tudi v političnem oziru koristnega efekta, kateri bi gotovo dobrodejno vplival na ves narod slovenski. „*Narodni dom*“ bi ne prerodil samo Ljubljane, poživljal bi vso Slovenijo. Bil bi prvo vidno znamenje našega jedinstva. Zatorej: Bog daj srečo!

Matica Slovenska. Društveni odbor imel je te dni sejo, v kateri je ukrenil, da se družabnikom za leto 1881. dasta Šumanova „*Slovnica slovenska*“ in „*Letopis*“. — Vrh tega bode izdala za leto še dve šolski knjigi: Lavtarjevo „*Geometrijo*“, ki je že natisnena in „*Somatologijo*“, katere prevod bode prof. Erjavce v kratkem dovršil. — O Križmanovi „*Italijanski slovnici*“ se je ukrenilo, da jo Matica samo na svoje stroške založi ter potem prodaje, a družabnikom je ne bode razpošiljala. — Uredništvo „*Letopisa*“ za l. 1882. izroči se gospodu Grasselliju, kateremu naj gg. pisatelji pošiljajo primerne spise. Razen letopisa dala bode Matica na svetlo še životopis dr. viteza Janeza Bleiweisa v posebni

knjigi; pisatelj, ki bi ga hotel spisati, oglasi naj se do 15. t. m. pri g. Grasselliju. Prof. Šuklje obeta slavnostni spis o združenji Kranjske s Habsbursko dinastijo. — Za Bleiweisov spomenik določi se 200 gld. — Volila sta se tudi dva odseka, jedni, da preišče, kako naj bi se preuredila Matičina pravila, drugi da stopi v dogovor z društvom „Narodni dom“. — Knjigar J. Giontini prevzame sam trgovino z Matičinimi knjigami.

Prof. Fr. Celestina v Ljubljani sloveni Močnikovo aritmetiko in algebro za nižje gimnazije in realke. „Matica Slovenska“ obljubila je to potrebno šolsko knjigo založiti. — Prof. L. Lavtar v Mariboru, ki je ravnokar zgotovil „Geometrijo“ za učiteljska, poroča nam, da sestavlja Prirodoslovje (fiziko) za nižje gimnazije, realke in učiteljska. — Profesorji ljubljanske gimnazije gg. Kermavner, Pleteršnik, Wiethaler, Vodusek in Žakelj bodo v kratkem dovršili prestavo Rožkovega latinskega slovarja za „*Historiae antiquae*“ in Julija Caesarja. Ta vesela delavnost med našimi slovenskimi profesorji mora vsakega domoljuba presrečno veseliti. S tem, da se oskrbimo z vsemi potrebnimi šolskimi knjigami vsaj za nižje razrede naših gimnazij in realk — in to bi nam morala zdaj pred vsem drugim biti prva briga! — izbili bomo svojim prijateljem iz rok najostrejšo orožje zoper uvedbo slovenskega jezika v srednja učilišča. Zatorej: vivat sequens!

Slikar g. Jurij Šubic v Parizu (Place Pigalle 11) slika zdaj v atelierji svetovno znanega ogerskega slikarja Munkacsyja.

Izmišljena tiskarnica v Kranji ni zapisana samo na Knobljevih „pesnih“, nego tudi še na neki drugačni knjižici, zvani: „Ena Lepa lubezniva inu brania vredna Hizztoria od te po nadoužno ven izgnane zvete Grafne Genofefe iz tega mezta Pfale. Je iz nemžkiga na krajnzki jezik preobrnena. Zkuz povelje vikši gospozki (sic!). V Krainju per Ignac Kremžarj“. (Brez létnice) v 8^{ki}, 79 str.

Archiv für Heimatkunde. I. Bd. 3 Bg. Tega zanimljivega časopisa prišel je te dni 3. zvezek na svetlo. Vsebina mu je ta: 1. Laibach in der Windischen Mark gelegen; 2. Eine Brautwerbung des Dr. Franz Prešern; 3. Pfarre Kerstetten in Ostoberkrain; 4. Urkunden zur Geschichte Krains III. Folge. (Windische Mark. — Mark Istrien. — Friaul, Istrien, Krain. — Landstrass, Sichelburg, Ortenburg). Vsem prijateljem slovenske zgodovine bodi ta „Archiv“ lepo priporočen. Naročnina — po 30 kr. za vsak zvezek — pošiljaj se g. izdavatelju Fr. Šumiju v Ljubljano.

Archiv für slavische Philologie. Tega izvrstnega zbornika, na katerega smo že večkrat obračali svojih čitateljev pozornost, prišel je zadnje tedne na svetlo šeste knjige prvi zvezek, ki prinaša korenito pisane razprave iz različnih strok slovanskega jezikoslovja od Hanusza, Semenoviča, Wesselofskega, Jagića, Ogonowskega, Brücknerja, Pierlinga, Vetterja, Nehringa, Peiskerja in Sirkuja. Dasi je Jagićev zbornik v prvi vrsti namenjen strokovnjakom, vendar so njega posamezni oddelki n. pr. „Kleine Mittheilungen“, in osobito „Bibliographischer Bericht“, v katerem prof. Jagić poroča o vseh imenitnih novih knjigah slovanskih, pisani toli zanimljivo in poučno, da bi jih z velikim pridom mogli čitati tudi tisti omikani rojaki naši, katerim jezikoslovje ni glavni poklic. Ta zvezek stane po 6 mark = 3 gld. 60 kr.

Trst — na Hrvatskem! Zagrebški „Vienac“ (!) prinaša v 6. št. sliko priproste kmetke Slovenke iz tržaške okolice z napisom „Hrvatica iz okolice tršćanske“. Ako bode Starčevićev evangelij na Hrvatskem tako prodiral, kakor se kaže zadnje čase, čitali bomo v kratkem po hrvatskih novinah: Sinoči so Hrvatice iz Spodnje Šiške v ljubljanski čitalnici krasno prepevale. Prof. Šuman je spisal „Hrvatsko slovnico“, katero je dala na svetlo „Hrvatska Matica“ v Ljubljani. Prof. Miklošič letos na dunajskem vseučilišču tolmači sintakso starohrvatskega jezika. Sinoči je bil v Ljubljani dnevnik „Hrvatski Narod“ zasežen... Est modus in rebus!

Čeh o Ljubljani. Cesta do Rima a dále do Neapole a Pompeje. Sepsal Bohumil Hakl, farař v Hořicích. Nakladem Děd. ss. Cyrilla a Methoděje na r. 1881. V Brně 1881, 8°, 480. Z zgovorno besedo in poštenim slovanskim srcem pripoveduje župnik Hakl v tej knjigi, kaj je videl in prebil na svojem potovanji l. 1877. od doma do Neapola. Nas je zanimal osobito njegove knjige tisti del (str. 35—62), ki govori o narodu slovenskem in o naši Ljubljani. G. pisatelj ne more prehvaliti, kako divno lepa je okolica ljubljanska. Slovenci so mu visok, lep, zdrav narod; pohvalno omenja tudi naših žensk, da so velike, lepo rastene in čednega obraza ter da se nosijo po konci; posebno dopadale so mu naše peče, v katerih je dekleta videl birmo vezovati; hvali prekrasni razgled z ljubljanskega grada ter posebno poudarja, koliko je Ljubljana v narodnem oziru napredovala od zadnjih 20 let sem, ko je našo stolico zadnjič videl. Veseli ga, da priprosti narod in srednji stan tudi po ulicah govori slovenski, da imajo trgovci in ulice slovenske napise in da ima v obče naše glavno mesto naroden značaj. Nadalje opisuje presrečni sprejem v čitalnici ter na kratko omenja tudi nekaterih umrlih pisateljev slovenskih (Vodnika, Preširna) ter tistih domoljubov naših, s katerimi se je v kratkem času svojega bivanja Ljubljani seznanil. Iz vsake vrste veje slovanska dobrosrčnost; vender se je poštemu možu nekoliko prav smešnih primerilo; tako n. pr. naredil je g. Regalija za upokojenega c. kr. stavbnega svetovalca, a g. Potočnika za mizarja in voditelja ljubljanskih delavcev in socialistov; v Ljubljani je našel ulice „Contrada Signori“ in Narodni(?) muzej, za katerega si je mnogo zaslug pridobil še Vodnik (a ta je umrl 10 let prej, nego je Hohenwart osnoval zdanji deželni muzej); najbolj se je pa spekel mož s svojo etimologijo: „Pod Trančo“ pravi, da je spomin na francosko okupacijo ter da to ime zaznamenuje: „Gasse unter den Tranchéen“. Kaj pa še! „Pod Trančo“ narod po kranjskih mestih (n. pr. v Ljubljani, Škofji Loki) imenuje kraje, kjer so nekdanje stale mestne ječe in beseda je poštemo slovanska, pr. stsl. trāb, custodia. Naša lepa Šmarna Gora (t. j. Šmarijina Gora, Marienberg), pravi g. Hakl, da je Sramna Gora, „tolik co hora hanby, Galgenberg, sramota — hanba (!)“ —

Prof. dr. Fr. Miklosich dal je nedavno na svetlo zanimljivo razpravo „Rumunische Untersuchungen.“ I. Istro- und macedo-rumunische Sprachdenkmäler, Wien, 1881, 4, 92 str. Cena 2 gld. Učeni rojak naš v tej knjigi razpravlja jezik isterskih Rumuncev ali Čiribircev, kateri so se, kakor je že poprej v svoji knjigi „über die Wanderungen der Rumunen in den dalmatinischen Alpen und den Karpaten“ do dobra dokazal, z Bolgarskega naselili po Istri ter v svoj jezik vzprejeli mnogo bolgarskih, srbskih, hrvatskih in novoslovenskih besed.

Med 1300 tolmačenimi rumunskimi besedami isterskih Čiribircev je 300 neposredno iz slovanskih jezikov vzeti. Leta 1850. bilo je pr. uradnih poročil v Istri še 2953 Rumuncev, ki so pa že vsi kolikor toliko slovanski govorili. — Dalje je prof. Miklosich dal na svetlo razpravo: Beiträge zur Lautlehre der rumunischen Dialecte. Vocalismus I. Wien 1881, 34 str. Cena 30 kr. V tej knjigi tolmači korenito glasoslovje macedo-, isto- in dako-rumunskega narečja.

Iz Zagreba se nam piše 15. februarja: V „Ljubljanskega Zvona“ poslednjem broji sem rekel, da je „Vienac“ najlepši hrvatski leposlovni list; zdaj se mi to več ne zdi. Na Sušaku poleg Reke začela sta namreč gg. Gavro Grünhut in Avgust Harambašić izdavatı nov, „Hrvatska Vila“ imenovan list, katerega prva številka je te dni prišla med ljudi. Vnanjost novega podjetja je sijajna, zadržaj izboren. „Hrvatska Vila“ je velika ko nemški list „Ueber Land und Meer“. Prvega sešitka vsebina je sledeča: „Pozdrav Hrvatskoj Vili“ od Avgusta Harambašića; — „Pavao i Virginija“ od I. Hranilovića; — „Hrvatica Jelka“ od I. K. O.; — „Sitne pjesme“ Tugomilove; — „Uspavanka“ od B. K. — V prozi pisani so ti-le članki: „Primorci“, roman Jenja Sisolskega, ki je že zdaj na glasu izvrstnega romanopisca; — „O teoriji novele“ od J. Hranilovića; — „Kuće broj 12“ od N. Kokotovića; — „Nekrolog Avgusta Šenoe“ od A. Harambašića; — „Literarni pokret italijanski godine 1881“ od Fr. Africa; — „Rieka“ od D. Hirca (s slikami). — Glasba: „Prva ljubav“ od Fr. S. Koch-Kubača. — Literarno i modno poročilo. Vrhu tega prinašala bodē vsaka številka po jedno sliko iz biblijske zgodovine kakšnega slavnega slikarja. Prvi številki pridejano je na trdem papirju lepo izvedeno, 4⁵/₂ cm visoko 35¹/₂ cm široko „Uzačasće Kristovo“ od Rafaela. Za premijo prejmo naročniki znani dve Čermakovi sliki „Ranjeni Črnogorac“ in „Bašibozuci vode Hercegovke na Pazar“. Iz vsebine je razvidno, da je novemu podjetju duševne podpore v obilosti na razpolaganje; da se je pak v nekaterih dneh ves prvi natis (2000 eksemplarov) razprodal, to je dokaz, da mu tudi materialne ne nedostaje. Želim, da ostane „Vila“ vedno takšna, kakeršna je. — Kako silno se je pa začelo hrvatsko občinstvo za literaturo zanimati, razvidno je iz tega, da se bode vsaka knjiga „Matice Hrvatske“ letos tiskala v 6000 iztisih! Za tega delj so se tudi knjige za 1881 malo zakasnile. Kakor hrvatske novine poročajo, kani Matica svojim društvenikom sledeče knjige dati: Dr. Boguslav Šulek: „Popularna kemija“ s slikami, (22 tiskanih pol veliko delo); — Durray: „Grška zgodovina“ preložil in dopolnil dr. Peter Tomić; — J. Jurković: „Sabrane pripoviesti“ (drugi zvezek) in F. Miler: „Cvjeta i Miljenko. Tragedija iz dubrovačke prošlosti“. — Temu spisu dosodila je „Hrv. Matica“ Koturjevo nagrado od 300 gld. — Najlepši dar pak bodo gotovo „Izabrane pjesme Augusta Šenoe“ z uvodom prof. dr. Frana Markovića. Izdava bode tako sijajna kakor ona Vrazovih pesnij. — Te knjige dobode vsak društvenik. Matica je pa ukrenila tudi zalagati prevode latinskih in grških klasikov. To leto izidó „Djela Sallustija“ od A. Veberja in „Homerova Odysseja“ od Tomislava Maretica. — Kakor je iz teh vrstic razvidno, izpolnjuje „Hrv. Mat.ca“ svoje obljube da bi jih lepše ne mogla. Samo prvega dela Smičiklasove „Hrvatske poviesti“ še letos ne bode na svetlo, ker je g. pisatelj še ni utegnil dovršiti. Ako pa tudi še ni izšla celokupna zgodovina hrvatskega naroda, to moramo vender reči, da

se gradivo za njo silno marljivo nabira. „Društvo za poviestnico jugoslavensko“, ki je izdalo 11 knjig „Arkiva“, a potem za več let nič, prerodilo se je l. 1878. Zdaj se zove „Hrvatsko arheološko društvo“; predsednik mu je Ivan Kukuljević Sakcinski, podpredsednik in urednik društvenega časopisa S. Ljubić. — „Viestnika“, ki ga društvo izdaje, izšli so trije tečaji; té dni zagledal je beli dan četrtega tečaja prvi zvezek, ki je še bolj zanimljiv ko prejšnji. — Zgodovinska knjiga je nadalje delo Fra Mije Batinića: Djelovanje Franjevacu u Bosni i Hercegovini za prvih šest vjekova njihova boravka (1235—1517.) I. Cena je 80 kr. Ta knjiga dopolnjuje in izpravlja najnovejše delo prof. Vj. Klaića: Poviest Bosne. — Hrvatsko Društvo sv. Jeronima izdalo je tega pisatelja „Opis zemalja u kojih obitavaju Hrvati“. To je že drugi zvezek tega, ljudstvu namenjenega dela. V tej knjigi opisuje se dična Dalmacija osobito lepo.

V „Ljublj. Zvonu“ omenil sem že novega, v Zagrebu izhajajočega, nemškimi jezikom pisanega „Kroatische Revue“ zvanega časopisa. Namen temu listu je, tujce, v prvej vrsti Nemce z našimi odnaji, literarnimi in socijalnimi, upoznati. — Izdavatelj in urednik listu, dr. Ivan pl. Bojničić oznanil je nedavno, da bode izdaval list „Südslavische Revue“ ter da so mu najboljši pisatelji „jugoslovanski“ svoje sodelovanje obljubili. A kako tó, da se imenuje list „Kroatische Revue“? Meni se vidi, da si je čestiti gospod doktor hotel samo naročnikov v Slovincih in Srbih dobiti, da bode potem ideje proroka Starčevića prodajal. — Zadržaj prvega sešitka je sledeči: dr. I. Frank: „Kroatien im Gefüge des modernen Rechtsstaates“; — Fr. Selák: Der slovenische Lyriker X und seine Vorgänger (Cf. Zvon II. 2. 125.); — Die Karsterscheinungen im westlichen Theile des Agramer Gebirges von dr. Dragutin Kramberger. — Zur geistigen Kultur in Bosnien von S. Singer. — Der Buchdruck in Kroatien im XVI. und XVII. Jahrhundert von Ivan v. Kukuljević. — Na tó slede iz družih listov pretiskane ali preložene „kritike“ in literarne vesti. — S 50 naročniki, ki jih do zdaj list ima, ne bode sé menda vzdržal. — Predno svoje poročilo končam, naj bode še povedano, da je dobro znani hrvatski pisatelj gospod Josip Evgen Tomić našemu rojaku g. Josipu Gecelju dovolil preložiti na slovenski jezik svoj ljudski igrokaz „Baron Franjo Trenk“. Gospod Gecelj je delo že zgotovil ter te dni Dramatičnemu društvu v porabo poslal. Onega istega pisatelja nova igra „Matijaš Grabancijaš, djak“ (napisana po stari slovensko-hrvatski igri istega imena) predstavljala se je dne 12. febr. 1882 v Zagrebu. Jedna osoba v tej igri je „Kranjac“ in govori „kranjski“ in sicer tako brutalno „krajnštino“, da se človeku gnjusi. Nadejemo se, da bode g. Tomić pred tiskom stvar predrugačil.

V 7. dan meseca marcaja slavil bode Adam Mandrović, velezaslužni ravnatelj hrv. narodnega gledališča svojo petindvajsetletnico. Hrvatje prirejajo mnogo slavnostij njemu na čast.

Andrija Palmović, bivši župnik v Komarevu pri Sisku, jeden najgenijalnejših pesnikov hrvatskih, umrl je v Zagrebu v 10. dan meseca februarja 1882. v krepki moški dobi.

Srbska knjižernost. Srbska knjigarna „braće Jovanovića u Pančevu“ zbira narodne pesni ter jih urejene po pojedenih junacih ali dogodbah, kakor je to prof. Stojan Novaković v „Kosovu“ svetoval, v zvezkih po 15 kr. izdaje. Do sedaj so izšli sledeči sešitki: Miloš Obilić, Car Lazar, Banović Strahinja, Serdar Janković,

Visoki Stevan, Sibirjanin Janko, Car Dušan, Starina Novak, Ljutica Bogdan, Car Konstantin i Carica Jelena, Jakšići i Propast carstva srbskoga.

„Niz srpskih pripovijedaka, većinom o narodnom sudjenju po Boki, Crnoj Gori i Hercegovini“ zove se knjiga ki jo je izdal znani srbski novelist Vuk vitez Vrčević. Srbska kritika to delo močno hvali. (Cf. Zvon I. 12. 788.)

Iz *St. Francis, Milwaukee, Wis.* v Severni Ameriki piše nam slovensk rojak: Med tukajšnjimi Slovani, osobito Čehi, veje še čvrstejši duh nego med našimi rojaki „in the Old Country“. Samo Čehi vzdržavajo v Severni Ameriki 10 časopisov in pošiljam Vam tukaj česki tednik „Slovan Americký“, ki že 13. leto izhaja v Jowa City, Jowa. (Format listu ima 55 cm dolgoti in 35 cm širokosti. Ured.) — Ravno zdaj se skladajo novci za višje česko učilišče v Jowa City, Jowa in za česki samostan, združen z učiliščem v Nebraski. Višje česko učilišče v Jowa City bode stalo 21.000 tolarjev. Profesorjev bode najmenj pet, ki bodo učili: 1. česki jezik, česko književnost in zgodovino, slovansko zgodovino in slovanski narodopis; 2. grški in latinski jezik; 3. angleški jezik in njega literaturo, amerikansko in občno zgodovino; 4. in 5. razne realne predmete. V prostih dneh (v četrtek in soboto popoldne) se bodo razen teh predmetov dijaki še učili gimnastike, plesa, plavanja, deklamacije, godbe. Počitnice bodo meseca junija in decembra. Učitelji bodo stali na leto 8500 tolarjev; dijakov mislijo, da bode vsaj 170, ki bodo plačevali po 50 tolarjev šolnine.

Slovenskemu narodu!

Ni ga z lepo naroda, ki bi živel v tako neugodnih okoliščinah, ko narod naš. Razdeljen na več upravnih teles in dotikajoč se narodov, kateri so bili od nekedaj najhujši sovražniki njegovemu razvitku, mora se z vsemi svojimi močmi in sicer mnogokrat neuspešno boriti za one naravne pravice, katere srečnejši narodi uživajo brez ugovora.

In vendar v tem vednem boji narod naš ni omagal in tudi omagal ne bode. Porok zato nam je okoliščina, da se vrste narodnih naših boriteljev od leta do leta množe, in da si naša narodna ideja pridobiva vedno več tal.

Dasi se z ozirom na to moremo nekako potolaženi ozirati v prihodnost, vendar je dolžnost naša skrbeti za to, da bode ta napredek trajen in da se vzbudi in utrdi pri nas čedalje več narodnega ponosa.

To pa se more doseči s tem, da se v našem središču — v beli Ljubljani — ustanovi zavod, iz katerega bi se sveže narodno življenje razširjalo po vseh krajih mile naše domovine.

In v ta namen ustanovili smo podpisani društvo „Narodni dom“ ter si postavili za nalog sezidati in vzdrževati poslopje, v katerem bi imela vsa narodna društva ljubljanska stalno in dostojno bivališče.

Poslopje to preiti ima v nekoliko letih v lastnino „Slovenske Matice“, postane torej lastnina vsega slovenskega naroda, kateri bo razen drugih imel od njega tudi te koristi, da se bode polovica njegovih dohodkov porabila za literarne svrhe, polovica pa za ustanove slovenskim pisateljem, umetnikom in dijakom.

Zidanje narodnega doma nima tedaj lokalnega, temveč splošno slovensk pomen, zato se obračamo do vsega slovenskega naroda, da nas pri našem domoljubnem podjetji podpira, da nam pomaga postaviti ta sijajni spomenik domoljubja, zavednosti in požrtovalnosti svoje.

Narodni dom, ki se bode v Ljubljani mogočno dvigal v zrak in navdajal s ponosom vsacega Slovenca, naj bode vidni dokaz celokupnosti našega naroda.

Pozivijamo torej vse domoljube po domovini slovenski, naj našo namero podpirajo s tem, da nabirajo prostovoljne doneske za zidanje narodnega doma.

Naj ne bode na celem Slovenskem hiše, katera ne bi po svoji mogočnosti pospeševala tega vzvišenega namena; naj ne bode Slovenca, ki ne bi svojega daru položil na žrtvenik domovine!

Pač je med nami mnogo taci, ki ne morejo veliko darovati, a ti naj se ne izgovarjajo s tem, da bi njihovi darovi bili preneznatni; vsak še tako majhen dar, in naj bi bil le krajcar, bode se z veseljem sprejel in sicer s tem večjim veseljem, čim težje ga je dotičnik daroval.

Povsod pa naj se osnujejo družbe, katerih člani se bodo obvezali vsak dan, vsak teden ali vsak mesec darovati gotov znesek. Tak prostovoljen davek pač ne bode nikogar težil, splošno narodno podjetje pa bode znamenito pospeševal.

Na delo torej, rojaci! Pokažimo, da smo napreden narod; pokažimo, da nam ni požrtovalnost tuja! Delajmo, zbirajmo, dokler ne bode stalo poslopje, katero bode na pročelji imelo ponosni napis

Narodni dom!

V Ljubljani, februarja 1882.

Upravni odbor društva „Narodni dom“:

Dr. Alfonz Mosche, odvetnik,
predsednik.

Dr. Karol Bleiweis vitez Trsteniški,
podpredsednik.

Fran Fortuna, županov namestnik in veletržec; Peter Grasselli, deželnega glavarja namestnik in hišni posestnik; Ivan Hribar, glavni zastopnik banke „Slavije“; Dr. Anton Jarc, stolni prošt; Josip Kušar, predsednik trgovinsko-obrtniške zbornice in hišni posestnik; Ivan Murnik, vitez Fran-Josipovega reda, tajnik trgovinsko-obrtniške zbornice; Dr. Fran Papež, odvetnik; Vaso Petričič; mestni odbornik, hišni posestnik, in trgovec; Ferdinand Souvan, veletržec; Dr. Josip Staré, c. kr. finančne prokuratorje adjunkt in hišni posestnik; Dr. Valentin Zarnik, odvetnik, deželni poslanec in mestni odbornik;
odborniki.

„Ljubljanski Zvor.“

izhaja po 4 pole obsežen v veliki osmerki po jeden pot na mesec v zvezkih, ter stane: za vse leto 4 gld. 60 kr., za pol leta 2 gld. 30 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr.

Za vse neavstrijske dežele po 5 gld., za dijake po 4 gld. na leto.

Založniki: dr. I. Tavčar in drugovi. — Za uredništvo odgovoren: **Fr. Levec.**

Uredništvo: v Novih ulicah 5. — **Upravništvo:** na Marije Terezije cesti 5.

Tiska „Národna Tiskarna“ v Ljubljani.

Vabilo na naročbo.

Četrtnim gg. naročnikom poteka naročnina z današnjo številko; za tega delj jih uljudno prosimo, da bi jo blagovoljno o pravem času ponovili, ako hočejo naš list še na dalje vzprejemati. Ker je „Ljubljanski Zvon“ predrag, da bi ga koncu na ogled pošiljali, prejeli bodo 4. številko samo naročniki.

Upravništvo.

Urednikova listnica. Brezimmnemu g. dopisniku iz Št. Martina pri Litiji: Ali bi nam ne hoteli povedati svojega pravega imena? — G. prof. M. C. v Lj. Za poslana 2 gld. zapisal sem Te v Mat. Slov. za leto 1881. — G. prof. Vasilij Kop. v Tarnopolu: Družbi Sv. Mohora poslal sem 1 gld. 20 kr., a Mat. Slov. 2 gld. na Vaše ime za leto 1882. — G. Ivan Solnce St. Francis, Milwaukee, Wis. v Severni Ameriki. Lepa hvala! Poslani slovanski listi so nas jako zanimali. — Brdski: Non possum! — G. I. P. na D. Nekoliko! — G. prof. A. B. v Sof. Hvala! Prihodnjič.

Listnica upravnštva. Gospodična Gabrijela Jelovšek na Vrhniki: Plačali ste v „Narodni Tiskarni“ poluletno naročnino, a vrhniška c. kr. pošta vrnila nam je Vaš list z neslano opazko in z dostavkom, da na Vrhniki ni nikogar tega imena. — Nekateri gg. naročniki, osobito dijaki, naročajo se pod izmišljenim imenom Mirodolski, Lipoglavski, Starovaški itd. Taki listi vračajo se nam navadno z opazko: „hierorts unbekannt“. Prosimo pravih in razločno pisanih imen, da ne bomo imeli nepotrebnih sitnostij in stroškov! — G. A. L. O' Bresa, Wabasha, Minn. v Severni Ameriki. Za poslanih nam 15 gld. 95 kr. pošiljali Vam bomo po 3 iztise „Ljublj. Zvona“. Poslali smo Vam tudi ves lanski letnik, za katerega nam o priliki pošljite 6 gld. — G. L. Balogh, St. Josef, Minn. v Severni Ameriki. S pismom naznanjene nakaznice še nismo prejeli. — G. J. M+x+y+z gimn. dijak v Lj. Radi bi ustregli Vaši želji ter poslali Vam zahtevani dve številki, ako — bi znali brati Vaše ime! Najbolje je, da sami pridete pónje k dr. St. — G. P. K. K. v Šm., g. J. Fr. c. kr. 1. v Z., g. Jos. St. v B. Mi smo brez krivde, kajti vsem Vam smo poslali 2. št. že 1. febr. — G. N. K. v G. Vaše ime je bilo zavozlano in zamotano v toliko nepotrebnih črt, krogov in repov, da ga nihče v Ljubljani niti z večalom ni mogel čitati. Ako ga torej nismo pogodili, krivi ste Vi sami, a kazni zadeva nas, ker moramo že tiskane adrese popravljati. — G. Fr. Steele v Kopru. 2. št. nam je vrnila pošta z opazko: partito! — Nekateri gg. naročniki poslali so nam po 60, 30 ali 15 kr. premalo naročnine, pozabivši, da naš list stoji sedaj po 4 gld. 60 kr. na leto. Vse te gospode prosimo o priliki poravnati, kar so še dolžni.

IN S E R A T I

„LJUBLJANSKEGA ZVONA“.

Vsak inserat četrt strani obsežen stane vselej po 3 gld., če se tiska jedenkrat, po 2 gld. 50 kr., če se tiska dvakrat in po 2 gld., če se tiska trikrat. Pri daljših inseratih, osobito ako se tiskajo večkrat, dajo se znatni odstotki. Inserate vzprejema „Ljubljanskega Zvona“ upravnništvo v Ljubljani, na Marije Terezije cesti 5.

J. GIONTINI,

knjigarna, trgovina z umetnostnimi izdelki in muzikalijami, kakor tudi s papirjem in pisalnim orodjem v Ljubljani, Mestni trg, št. 24

priporoča se za oskrbovanje vseh v to stroko spadajočih stvari, katere se vsakokrat hitro in jako ceno oskrbujejo. Velika zaloga slovenskih molitvenih bukvic in slovenskih ljudskih spisov. (12—3)

Vsake vrste hišno opravo

najpriprostejšo in najelegantnejšo,

vse oprave za stanovanja, hotele, toplice itd.

dekoracije vsake vrste

in sploh vsa dela, ki spadajo v to stroko, preskrbuje dobro narejeno prav v ceno (11—2)

Fr. Doberlet,

tapezirar in trgovec s hišno opravo v Ljubljani, Frančiškanske ulice št. 14.

„SLOVINAC“

ilustrovani časopis stupa u V. godinu. Njemu je smjer na književnom polju pomiriti i združiti Hrvate i Srbe koji su se na svoju štetu zavadili i razdijelili; zato smo tvrdo uvjereni da će V. G. naš podhvat odobriti i našim predbrojnikom se brojiti. U tu svrhu evo Vam bilježimo naš ovogodišnji rad:

Nadajući se višem broju čitalaca, evo ćemo učestiti sa Slovincem, koji će odsle izlaziti triput na mjesec, naime na 1, 11 i 21 svakog mjeseca, a za taj veći naš trošak nećemo mijenjati cijene. Mi ćemo i odsle kako dosle ugagjati štovanom čitalačkom svijetu biranim sastavcima i krasit list slikama. Ove godine iznosićemo uz ostale slike likove glasovitih Dubrovčana sa njihovim vjekopisima; zatim ćemo donositi dobrih stvari iz Dubrovačke srednje knjige koje su još nepoznate; učeni g. Matija Ban i ove godine će nam poslat jednu svoju tragadiju koja još nije štampana; zgodnih pripovijesti imamo izvornih i prevedenih od vješte ruke, rasprava o starinama iz naših zemalja a napokon i prijevoda učenih članaka. U jednu riječ svega po izbor i izobilja, samo da je i čitalaca t. j. pretplatnika koji će podupirati ovo naše poduzeće namijenjeno napretku i časti knjige našega dvoimenog naroda.

Cijena je Slovincu na godinu 5 for. po svoj carevini.

Preko granice u zlatu: svuda po Evropi 15 franaka; po ostalijem stranama svijeta 20 franaka.

Uredništvo „Slovinca“

u Dubrovniku (Ragusa in Dalmatien).

Izvirne
krasne platnice

za
Ljubljanski Zvon
za leto 1881.

dobivajo se pri bukvozevu

J. Bonaču

v Ljubljani, na Poljanah št. 10.

Tudi sprejema vezanje
Zvona v platnice trdo
in lično.

Pozvání ku předplacení
na jediný velký illustrovaný týdeník

SVETOZOR

na rok 1882

v nové úpravě a ve formátu rozšířeném
na pekném bílém papíře.

Za prémii vybrán Hynaisův obraz

„Míř“

jeden z nejkrásnějších obrazů zdobících
schodiště ku královské loži v národním
divadle v Praze.

Předplatné poštou:

celoročně 9 zl. 50 kr., půlletně 4 zl. 75 kr.,
čtvrtletně 2 zl. 35 kr.

„Světázor“ s „Bazarem“ poštou:

celoročně 14 zl. 50 kr., půlletně 7 zl. 25 kr.,
čtvrtletně 3 zl. 65 kr.

Předplatné na samotnou modrú přílohu

„BAZAR“

poštou: celoročně 5 zl., půlletně 2 zl.
50 kr., čtvrtletně 1 zl. 25 kr.

K četnému — přiměmu — abonování
uctivě zve

(3—3)

Administrace „SVETOZORA“

Praha, Jindřišská ulice, č. 901—II.

Gostilna pri „Ogrski Kroni“

v Zagrebu.

(Hôtel zur ungarischen Krone.)

Podpisani naznanjam sl. občinstvu, po-
sebno potnikom iz slovenskih pokra-
jin, ki hodijo v Zagreb, da sem dné 1. no-
vembra m. l. zopet prevzel

gostilno pri „Ogrski Kroni“

v Zagrebu, sredi mesta, v Illici,
blizu Jelacičevega trga.

Naj se vsakteri potruži k meni priti,
ki želi biti dobro postrežen; pripravljena
je zmerom najboljša pijača in izvrstna ku-
hinja, a še posebno priporočam potujočemu
občinstvu snažna in v ceno **prenočišča**.
v obče pa obetam, da bodem vedno skrbel
z vso močjo za to, da bodo moji gosti za-
dovoljni s postrežbo, kakor tudi z nizkimi
cenami.

Pri vsakem dohodu železniškega vlaka
stoji na kolodvoru moj omnibus.

Janez Kregar,
gostilničar.

(12—3)

Umetne zobe in
zobovja

postavlja po najnovejšem
amerikanskem sistemu v
zlatu, vulkanitu ali celoloidu
brez bolečin. Plombira z zla-
tom itd.

Zobne operacije izvršuje po-
polnem brez bolečin

s prijetnim mamilom

zobni zdravnik

A. Paichel

v Ljubljani,

poleg Hradskega železnega
mostu v I. nadstropji.

(12—3)

Pogrebna ustanova

Frana Doberleta

v Ljubljani

priporoča svoje takozvane
imitirane rakve od
kovin.

Izdelane so iz lesa v jako lepi obliki in solidno, **slične** so po metalni barvi z bogatim ukusnim lišpom od brona **pravi** rakvam od kovin popolnoma in so **ravno tako cene, kakor do zdaj navadne lesene rakve.**

Na telegrafično naročilo z naznanjeno dolgotrajno mero pošiljajo se takoj na vse železniške postaje.

Ustanova deva na prost oder in pokopava, ona tudi oskrbuje **sihajno dekoriranje in pogrebe** v Ljubljani in zunaj mesta kakor tudi oskrbuje **vence in trakove z napisli**, naposled tudi **transport mrličev** na vse kraje to- in inozemstva in se priporoči v ceno oskrbovanje. (6—2)

B. Schitnik in Kunst

v Ljubljani, Judovske ulice št. 4.

Bogata zaloga **obuval** vsakovrstne lastne fabrikacije iz raznovrstnega usnja, po naj novejših modnih žurnalnih izdelanega, priporočata po najnižjih cenah

B. Schitnik in Kunst
v Ljubljani.

Izdelana obuvala si lahko vsak pogleda in izbere iz naše zaloge.

Popravila vsake vrste izvršujejo se natanko in hitro po naročilu in se zaračunajo po najnižjih cenah.

Naročila **po pošti** se hitro, solidno in točno izvršujejo, ako se nam pošlje uzorno obuvalo.

Mere se za poznejša naročila skrbno spravljajo in cenilniki franko razpošiljajo. (12—3)

Peregrin Kajzel,

trgovina s steklom v Ljubljani,
na Starem trgu št. 30,

priporoča bogato in različno zalogo steklenic, kozarcev, porcelana, bele prstene robe, rujave žgane kuhinjske posode iz Znojma, zrcala iz tovarne grofa Kinskega, z oljem tiskane podobe, pozlačene okvire izdelane na mero od 9 kr. do 51 kr. meter, cerkvene svečnike, šipe českega in belgiškega izdelka, katere se tudi izdelavajo v okna starih in novih poslopij, za cerkve v gotičnem slogu z barvanimi šipami, petrolejske svetilnice, po nizkih cenah. Prekupci dobivajo rabat.

Naznanjam sl. občinstvu da sem naročil v olju tiskano podobo umrlega

Dr. J. Bleiweisa vileza Trsteniškega visoko 79 centimetrov, široko 63 centimetrov. Podoba jako izvrstno izdelana, bode služila v krasbo vsaki sobi. Ker sem naročil samo gotovo število podob, prosim, vsakega, kdor želi sliko gotovo dobiti, da pošlje ceno 4 gl. Slika izide konec februarja. (12—3)

C. kr. privilegirana

Azienda Assicuratrice

v Trstu

najstarejše avstrijsko zavarovalno društvo ustanovljeno l. 1822.

Ustanovni kapital: 4.000.000 gl.

Prejema proti dober kup premijam in najkulantnejšim pogojem zavarovanje proti ognju in transportnim škodam, kakor tudi zavarovanja na življenje in nesrečne slučaje v raznih kombinacijah.

Glavni zastopnik za Kranjsko

J. Perdan,

trgovec in hišni posestnik, cesarja
Jožefa trg

v Ljubljani. (12—3)

Resnično je šivalni stroj dan danes že nepogrešno hišno orodje za vsako hišo in razširjenega je na milijone komadov po raznih stanovih človeških.

Šivalni stroj lepša vsaki salon, navdušuje dame in igraje gospe napravljajo svojo obleko, perilo in druge stvari. Nihče, kdor ga še nima, naj tedaj ne zamudi istega kar najhitreje pri meni naročiti, pa to samo tedaj, ako želi zanesljiv, gotov, dober, soliden in primeren šivalni stroj kupiti, a ne zametati novcev za ponarejen šivalen stroj.

Velikanska zaloga pravih ameriških Singerjevih strojev, od katerih se jih rabi že sedaj 4.000.000 komadov, nadalje mnogokrat izboljšanih pravih Wheeler-Wilson-strojev, med temi najnovejša vrsta z ravno iglo, konečno originalni stroji **Elije Howeja**, ki je šivalne stroje iznašel v Newyorku z najnovejšimi neverjetno umetnimi popravami, nahaja se pri meni. **Zastopstvo** vseh teh pravih strojev je po pogodbi za vso Kranjsko le **v mojih rokah** in hvala Bogu vsled konkurence s **slabo ponarejenimi stroji**, kateri svoji nalogi **nikdar** že zdaj ne zadostujejo, a ki bodo še menj zadostovali v prihodnje, prisiljen sem bil, da sem v Ljubljani najel še **jedno prav veliko prodajalnico** in da sem svoje delavske moči znatno pomnožil.

Prodajam vsakega teh za 5 let garantiranih strojev, kakor že leta, tudi proti majhnim mesečnim vplačilom na obroke od 4 do 5 gld. in na aro od 10 do 15 gld. Po tem potu je mogoče prav lahko kupiti danes tako v ceno potrebni šivalni stroj. Ako treba poprav pri šivalnih strojih, oskrbujejo se v moji mehanični delavnici brzo in najboljše. Tudi se prevzema čiščenje strojev.

Velika zaloga svile za stroje, cvirni na vretenih in v mrežah, velika zaloga v ovčji in bombažni robi, isto tako v iglicah za šivalne stroje. Posamezni oddelki za šivalne stroje dobivajo se pri meni boljši in cenejši, kakor kje drugod.

Neprestano imam tudi v zalogi proti ognju in ulomu popolnem varne **blagajnice** od **F. Wertheima in Comp.** tudi po izredno nizkih izmanjšanih fabriških cenah.

Za solidno in točno postrežbo jamči moja dobra že 11 let v Ljubljani obstoječa in po vsej deželi Kranjski dobro znana firma, katera se priporoča i nadalje blagovoljnosti sl. občinstva in za mnoga naročila najiskrenejše s spoštovanjem

(12—3)

Fran Better.

Ljubljana, Mestni trg 168 na oglu pod Trančo poleg železnega mosta.

Lekarna „pri samorogu“

Jul. pl. Trnkóczy-jeva
na mestnem trgu v Ljubljani.

priporoča p. n. občinstvu sledeče, zmerom sveže (frišne) vsled dolgoletnega izkustva kot **izvrstno uplivne** priznane specialitete, izkušena domača in **homeopatiška zdravila:**

Cvet zoper trganje,

po dr. Maliču,

je odločno najboljšo zdravilo zoper *protin* ter *revmatizem*, *trganje po udih*, *bolečine v križi* ter *živcih*, *oteklino*, *otrpnele ude* in *kite* itd., malo časa če se rabi, pa mine popolnem trganje, kar dokazuje obilno zahval. *Zahteva naj se samo „cvetu zoper trganje po dr. Maliču“ z zraven stoječim znamenjem; 1 steklenica 50 kr.*

Planinski želiščni sirop kranjski,

izboren zoper kašelj, hripavost, vratobol itd.; 1 stekl. 56 kr. Koristnejši nego vsi v trgovini se nahajajoči soki.

Pomuhljevo (Dorsoh) jetrno olje,
najboljše vrste, izborno zoper bramore, pljučnico, kožne izpustke in bezgavne otekline. 1 stekl. 60 kr.

Anaterinska ustna voda,
najboljša za ohranjenje zob ter zobnega mesa in takoj odpravi smrčljivo sapo iz ust. 1 steklenica 40 kr.

Kri čistilne kroglice, o. kr. priv.,
ne smeje bi se v nijednem gospodinjstvu pogrešati in so se uže tisočkrat sijajno osvedočile pri zabasanih človeških telesa, glavobola, otrpnenih udih, skazenem želodcu, jetrnih in obistnih boleznih, v škatljah a 21 kr.; jeden zavoj s 6 škatljami 1 gl. 5 kr. Razpošiljava se le jeden zavoj.

Mazilo zoper pége,
sinje, bradavice (grčice), rudečico na obrazu itd.; če se je nekaj večerov s tem mazilom namazalo obraz, odpravi vso nesnago z njega brez sledu. — Lonček stane 50 kr.

Angleško mazilo za barvanje las.
Jako dobro in neškodljivo sredstvo za barvanje osivelih las. Lonček z navodom 50 kr.

(11—2)

Odličnim spoštovanjem

Aromatična pomada za rast las od dr. Pitha
pospešuje rast las in podeli lasem prekrasen lésk. Lonček 60 kr.

Malinčin in ribizljav sok
iz najboljših štajerskih gorskih maline in ribizljav sok, zelo lepo vonječ, čisto in popolnem vztrajen. — Kilo 80 kr.

Jamaica-rum, pravi,
dobivam ga naravnost iz Londona in jamčim za njega izvirnost; cene so vsakojake, a tudi v buteljah po 30 kr. in 60 kr. se dobiva.

Čaj, naravnost iz Kitajskega,
vedno sveže in najfineje kakovosti in ima znamenit aroma; dalje sončev, pecco-cvrt, carski melang po vsakojakih cenah, a tudi v haličkih po 30 in 50 kr.

Najfineji pariški „Poudre za dame“,
roz. in beli; po 30 kr., z rožnim duhom 40 kr.

Homeopatiška zdravila
so pri nas že mnogo let uvedena, katerih p. t. občinstvo v naši lekarni zelo zahteva.

Naročila iz dežele izvršujejo se takoj.

Julij pl. Trnkóczy, lekar in kemik.

E. Pogorelec,

fotograf v Ljubljani,
kolodvorske ulice št. 9

priporoča se slavnemu
občinstvu za izdelovanje
raznih fotografij vsake
(4—1) vrste, po
najnižjih cenah.

Podoba dr. J. viteza Blei-
weisa, katerega sem edino
le jaz o priliki 70. let-
nice zadnjikrat fotografiral,
dobiva se pri meni po
30 kr., podoba Jurči-
čeva pa 20 kr.

Gustav Treo,

trgovina s specerijskim,
materjalnim in barvenim
blagom

v Ljubljani, Prešernov trg št. 1.
tik železnega mosta

priporoča svojo bogato oskr-
beno zalogo

bar, lakov in čepičev
(pinseinov)

za slikarje, mazilce in
lakirarje.

(6—1)

Vnanja naročila se točno
in v ceno izvršujejo.

Železna trgovina

na drobno in debelo

Joh. Nep. Achtschina

(prej Sp. Pessiacka)

Ljubljana, Gledališke ulice 8.

Zaloga hranilnih ognjišč vsake vrste, peči, ki se
dado regulirati, okove pri stavbah in za razno hišno
orodje, vsakovrstno delavno orodje za delo v zemlji pri
zidanji železnic in cest, traverze, cement in debel papir
za strehe, kakor tudi vsakovrstno železo in železno blago
in kuhinjsko orodje.

*Najboljše vrste plugov. Za cementiranje, pripravljenje
in cementirane tehnice, mere in uteži. Velika zaloga železnih
in prav dobro pozlačenih nagrobnih križev in spomenikov. Velika zaloga vodnih žag
in pil z garancijo.*

Prezvajajo se vsa ključavničarska dela, kakor ognjišča,
železni okovi pri stavbah, ograje, vrata itd.

Zaloga

c. kr. priv. svinčene in cinkove belobe in kemičnih barv iz fabrike CONCORDIA
v Hrastniku.

*Samo pri meni se prodajajo EKSTINKTERJI „Patent Beyhl“, tako imenovani
priročni in prenesljivi samodelujoči, ogenj hitro gasilni aparati.*

Cenilniki in risarije se drage volje razpošiljajo.

(12—3)

F. A. Supančič

v Ljubljani,

največja zaloga raznih klobukov in slamnikov za gospode, dečke in otroke po jako primernih cenah.

Glavna zaloga Stari trg št. 1. Filijala: Slonove ulice tik Gnezdove kavarne.

Naročila z dežele se prav v ceno izvršujejo in se embalaga najceneje zaračuna. Za mnoge naročila se priporoča sl. občinstvu, sosebno prečastiti duhovščini

Sè spoštovanjem

F. A. Supančič

v Ljubljani,

Stari trg št. 1.

(6—2)

Adolf Eberl,

stavbeni in pohištveni barvar. Izdelovalec slikanih napisov.

Lakirnik.

Lastna fabrikacija oljnatih barv, lakov in firnežev. Prodaja na debelo in drobno.

Ljubljana, Marijin trg tik frančiškanskega mostu.

(6—2)

Cenilniki se pošiljajo na vse strani, kdor jih želi.

Najnovejšje iz

pozamenterije,

kakor:

Atlas, faille, pliš, surrah taffet v vseh barvah; *korsette, kravate, srajce, manchette, telorniki* francoske facone; *riš, špice, vezanine, svilante cachanece, robce* za gospe in gospe; kakor tudi vsake vrste *najnovejših in najfinjših olupsevalnih stvari*. Trakovi za vence z napisi *vrede se hitro oskrbujejo*

Priporoča se

Ana Šinkovic,

v Ljubljani, Mestni trg št. 10.

Tudi vnanja naročila se urno in zanesljivo izvršujejo. (6—2)

A. Orehek

krojač,

v Šelenburgovih ulicah št. 1 (v čitalniškem poslopiji), priporoča svojo bogato izbrano

veliko zalogo zgotovljenih oblek

za gospe, dijake in dečke.

Cela deška spomladanska obleka počenši od gld. 2.— višje.

Obleke za gospe počenši od gld. 12.— višje.

Spomladanski svrhniki za gospe (fina roba, netiskano blago) počenši od gld. 12.— višje.

(4—1)

Vrhu tega se zdeljujejo obleke iz v zalogi se nahajajočega sukna po izvolji solidno, brzo in v cenó; podpisani sprejemlje tudi sukno v izdelovanje oblek in se priporoča prav mnogobrojnim naročbam.

Sigurnim odjemnikom zgotovijam obleke tudi na **mesečne obroke.**

Poziv slovenskim pisateljem!

Matica Slovenska bode po odborovem sklepu s 13. dne t. m. v posebnej knjigi na svetlo dala obširen životopis pokojnega svojega prvosednika dr. Janeza Bleiweisa viteza Trsteniškega. Pisatelji, kateri hoté prevzeti to delo ali vsaj sodelovati pri njem, naj se do 15. dne prihodnjega meseca marca oglasé društvenemu prvosedstvu.

Uredovanje Letopisa za 1882. leto je Matičin odbor izročil podpisnemu prvosednikovemu namestniku, ki se torej usoja uljudno vabiti slovenske pisatelje, naj mu čim preje, vsakako pa do konca avgusta meseca blagovolijo poslati rokopise namenjene za letošnji Letopis. Sprejemali se bodo vanj kakor doslé krajši znanstveni in poučno-zabavni članki. Da Letopis kolikor moči ustreza različnim zahtevam Matičinih družabnikov, je želeti, da je njegova vsebina mnogovrstna, v obče zanimljiva in vsacemu izobraženemu Slovencu umevna: zaradi tega spisi za Letopis z jedne strani ne smejo biti preobširni, z druge ni strogo učenjaški. Izvirnim člankom se bode dajala se vé da prednost; med prevodi bi v prvi vrsti ugajali oni iz slovanskih jezikov, to je iz češčine, poljščine in ruščine. Pisateljska nagrada je različna in se po vzajemnem dorazumljenji naprej ustanovi, če treba; v obče po določilih odborovega opravilnika znaša nagrada izvirnim delom 25 do 40, prevodom 12 do 18 gld. za tiskano polo in se vselej še le izplačuje, kadar je spis natisnen.

Pisatelji, kateri večje slovstvene proizvode pripravljajo in namerjajo ponuditi jih Matici Slovenski, naj jih takoj naznanijo in, kadar bodo gotovi, pošljejo v presojo odboru, ki bode pa sploh v poštev jemal le rokopise, kateri so gledé jezika popolnem godni za tisek.

Matičin odbor pričakuje, da bodo vsi rodoljubni pisatelji slovenski složno podpirali najimennitnejši naš slovstveni zavod, — narodu našemu na radost in korist, svojemu imenu na čast in slavo!

V Ljubljani 23. februarja 1882.

Za odbor Matice Slovenske:

Peter Grasselli,

prvosednikov namestnik.